



Alkoholculturen i foreningslivet

- en pilotundersøgelse

Alkohol &
Samfund

Denne rapport er udarbejdet af:

Freja Jørgensen, cand.scient.san.publ, sundhedsfaglig konsulent og projektleder
Sif Emilie Carlsen, studentermedhjælper.

© Alkohol & Samfund, 2022

Alkohol & Samfund
Høffdingsvej 36
2500 Valby
Tlf.: 35 29 30 90

Rapporten findes kun i elektronisk form og er tilgængelig på

www.alkohologsamfund.dk.

Særligt tak til Stiftelsen Ansvar för Framtiden (SAFF) for bevilling af projektet.

Indholdsfortegnelse

Forord.....	4
Sammenfatning.....	5
Sammenfatning af litteraturgennemgang	5
Fund fra spørgeskema og kvalitativ undersøgelse	5
Anbefalinger til kommuner og foreninger.....	7
Baggrund	8
Metode	11
Systematisk litteratursøgning.....	11
Inklusions- og eksklusionskriterier	11
Spørgeskemaundersøgelse	11
Spørgeramme.....	11
Interview med trænere.....	12
Fokusgruppeinterview som metode	12
Interviewguide	13
Resultater	14
Litteraturgennemgang	14
Resultater af spørgeskemaundersøgelse og fokusgruppeinterviews	14
Køn, alder og type sport.....	14
Alkohol i foreningslivet.....	15
Alkoholpolitik i foreningen	19
Trænere som rollemodel.....	23
Oplevelser med alkoholkulturen i foreningen	28
Holdninger til alkohol i foreningen	30
Konklusion.....	32
Perspektivering: Er foreningerne parate til at lave alkoholpolitik?	33
Litteraturliste	36
Bilag	41
Oversigt over litteraturgennemgang	41

Forord

Danske unge drikker mere alkohol end nogen andre unge i Europa. Det skaber et større fokus på forebyggelse af alkoholforbruget hos danske unge.

For de fleste danske børn og unge bliver en stor del af deres fritid brugt i idrætsforeninger, hvor de dyrker sport og er en del af et fællesskab. Derfor har frivillige organisationer og foreninger en vigtig rolle i børn og unges liv. Foreninger kan på den ene side sikre sunde og inkluderende fællesskaber, hvor alkohol ikke er katalysator. Modsat kan foreninger være medskabere af en alkoholkultur, hvor børn bliver introduceret til alkohol i en tidlig alder.

Erfaringer fra Island viser, at deltagelse i fritidsaktiviteter kan have en beskyttende faktor for brugen af rusmidler blandt unge. Det islandske sport og idrætsliv adskiller sig dog væsentligt fra det danske, da det er højt professionaliseret, med professionelt uddannede trænere.

I Danmark bygger idrætslivet typisk på frivilligdrevne foreninger med frivillige trænere, der ikke er uddannet i hvervet, men selv har tilegnet sig erfaring fra deltagelse i sporten. Derfor har det været væsentligt for Alkohol & Samfund at undersøge alkoholforbruget og kulturen i det danske foreningsliv.

Undersøgelsen er pionerarbejde og beskriver en række tendenser i det danske foreningsliv, der ikke er afdækket tidligere.

Med undersøgelsen håber vi at tilvejebringe viden, der er brugbar i det videre arbejde med unge og alkoholforebyggelse.

På trods af undersøgelsens mindre omfang, ser vi klare tendenser til, at foreningslivet har en interesse i at arbejde med alkohol og forebyggelse.

God læselyst

Ida Fabricius Bruun

Direktør, Alkohol & Samfund

Sammenfatning

Her opsummeres kort undersøgelsens væsentligste fund.

Sammenfatning af litteraturgennemgang

Litteraturen viser modstridende fund. Nogle studier fandt at deltagelse i sportsaktiviteter var en risikofaktor for unges alkoholforbrug, modsat fandt andre studier, at det var beskyttende faktor. Litteraturen viser ligeledes, at der kan være en kønsforskel i denne sammenhæng, og sammenhængen kan afhænge af typen af sport. Et dansk studie har fundet, at unge, der deltager i sport mere end tre gange om ugen, drikker mindre end unge, som kun deltog i sport- og fritidsaktiviteter én gang om ugen. Der er dog behov for mere viden om sammenhængen mellem deltagelse i sportsaktiviteter og alkoholforbrug blandt unge i en dansk kontekst.

Fund fra spørgeskema og kvalitativ undersøgelse

Alkohol i foreningerne

Der er stor forskel på, om der bliver drukket alkohol i foreningerne. Størstedelen af unge har ikke drukket alkohol i deres forening. Samtidig har trænere og bestyrelse/ledelse i højere grad drukket alkohol til et arrangement i egen forening. Sæsonafslutninger, julefrokoster og sommerfester bliver hyppigst angivet som arrangementer, hvor der serveres alkohol. Kun få af de samlede respondenter angiver, at der bliver drukket alkohol efter kamp/turneringer og træning. I de kvalitative interviews kom det frem, at trænerne ikke forbinder alkohol med unge, som de selv træner. I stedet kan der være andre arrangementer i foreningslivet, hvor unge trænere eller unge på seniorhold i foreningen bliver præsenteret for alkohol. Det gælder henholdsvis trænerfester og større stævner. Trænerne oplever, at unge tager en alkoholkultur med sig fra gymnasiet.

Alkoholpolitik i foreningerne

Resultaterne viser, at der er stor forskel på, om foreningerne angiver at have en alkoholpolitik. Derudover er der forskel på, hvorvidt bestyrelse/ledelse, trænere og unge ved, at deres forening har en alkoholpolitik. Blandt bestyrelser svarer omkring halvdelen 'ja, vi har klare regler for alkohol', og den anden halvdel svarer 'nej, vi har ikke en alkoholpolitik'. Unge svarer i højere grad 'ved ikke', mens trænere svarer 'ved ikke' eller 'ja, men kan ikke huske reglerne.' De fleste angiver, at alkoholpolitikken er en udmelding fra bestyrelse/ledelse. De samme tendenser går igen i de kvalitative fund blandt trænere.

Trænere som rollemodel

Unge og trænere angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de hovedsageligt ikke har drukket alkohol sammen. 13% af unge har drukket med deres træner, mens kun 1% af trænere angiver, at de har drukket alkohol med unge. Størstedelen på tværs af respondenter angiver ligeledes, at det aldrig er i orden, at træneren drikker alkohol med unge, som de er træner for. I spørgeskemaundersøgelsen angiver trænere, at de er overvejende enige i, at 'Jeg er en voksen, de unge kan betro sig til og stole på' og 'Jeg er en person, de unge kan have det sjovt med'. De kvalitative fund viste, at trænere først havde svært ved at se sig selv, som rollemodel for unge, men det kom frem, at unge ser op til trænere som forbilleder, og trænere vil gerne have indflydelse på unges adfærd.

Oplevelser med alkohol i foreningerne

Der er stor forskel på, om der angives, at alkohol er en vigtig del af fejring og sammenkomster i foreningerne. Bestyrelse/ledelse er i højere grad enig i udsagnet, mens hver fjerde træner er delvist enig, og over halvdelen af unge er overvejende uenige i udsagnet. Altså tyder det på, at alkohol i højere grad er vigtig for voksne i foreningen, end det er for unge. De færreste har oplevet konflikter på grund af alkohol og få har oplevet, at det var svært at sige 'nej tak' til alkohol i foreningen.

Holdninger til alkohol

Deltagerne i spørgeskemaet er 'meget enig' i, at foreninger har en rolle i at forebygge børn og unges alkoholforbrug, samt at fremme foreningens medlemmers sundhed og trivsel. Respondenterne er overvejende uenige i, at man ikke serverer alkohol til voksne til arrangementer, hvor der også er børn og unge. Desuden er størstedelen overvejende uenige i, at foreningerne giver en tryk ramme for unge at lære at drikke alkohol.

Foreningerne er indstillet på at have en rolle i at forebygge unges alkoholforbrug og ikke servere alkohol til unge under 18 år. Der kan være stor forskel på foreningernes tilgang til alkohol, men det viser, at foreningerne kan være en vigtig aktør at inddrage i arbejdet med at nedbringe unges alkoholforbrug og udskyde alkoholdebuten i Danmark. Derudover har foreningslivet en vigtig rolle i at skabe alkoholfrie miljøer og fællesskaber for børn og unge.

Anbefalinger til kommuner og foreninger

På baggrund af nedenstående fund og perspektiver, har Alkohol & Samfund samlet følgende anbefalinger til kommuner og foreninger, der ønsker at arbejde med alkoholforebyggelse i foreningslivet.

Anbefalinger til kommuner:

- Støt foreningerne i arbejdet med forebyggelse og sundhedsfremme. For eksempel ved at skabe dialog om en fælles holdning til alkohol på tværs af kommunens foreningsliv.
- Igangsæt dialog og bidrag med sparring i arbejdet med at sætte klare regler for alkohol i foreningerne.
- Styrk viden til foreningerne om, hvordan de kan støtte kommunens arbejde med forebyggelse af unges brug af alkohol og andre rusmidler.

Anbefalinger til foreninger:

1. Tag stilling til alkohol i foreningen. Inddrag repræsentanter fra bestyrelsen, trænere, medlemmer og forældre. Spørg jer selv om *hvor* og *hvornår*, hvis der skal serveres alkohol i foreningen, og *hvem* deltager i arrangementer, hvor alkohol bliver serveret? I kan have det nedskrevet i en alkoholpolitik, så alle er enige om, hvordan reglerne for alkohol er i jeres forening.
2. Meld klart ud til medlemmer og trænere i foreningen. Sørg for at jeres medlemmer, trænere og forældre er klar over alkoholpolitikken i foreningen. Den kan for eksempel også fremgå af jeres hjemmeside og i informationen, nye medlemmer får, når de kommer til.
3. Tag en dialog med trænerne. Tag en dialog med trænerne om det at være rollemodel. Hvad er deres holdning til alkohol, og hvilke ønsker har de i forhold til trænerrollen? Det giver også trænerne mulighed for at reflektere over deres egen rolle i foreningen.
4. Skab alkoholfrie og inkluderende fællesskaber. Overvej i foreningslivet hvor meget alkohol fylder til sociale arrangementer, især hvor børn og unge er til stede. Fællesskaberne bør være inkluderende for alle - også de medlemmer, der ikke drikker alkohol. Hvis der bliver serveret alkohol til arrangementer, bør der også blive tilbudt alkoholfrie og billige alternativer.
5. Lav en handlingsplan, hvis der er et alkoholproblem. Overvej i bestyrelsen, hvordan I vil reagere, hvis der er formodning om, at en ansat, et medlem, en træner eller en forælder i foreningen har problemer med alkohol. Man kan altid få hjælp af en rådgiver på Alkolinjen tlf. 80 200 500.
6. Indgå i samarbejde med andre fritidsforeninger i kommunen for at sikre fælles regler om alkohol – det vil være en styrke for den enkelte forening, hvis alle foreninger har samme regler.

Baggrund

I Danmark har vi en ungdom, der drikker tidligt og meget, når vi sammenligner med unge i andre europæiske lande (1). Når unge drikker meget i ungdommen, så forsætter de ofte forbruget gennem livet (2). Tidlig alkoholdebut og stort forbrug tidligt i livet er forbundet med øget risiko for at udvikle alkoholproblemer senere i livet (2). Derudover oplever unge ofte negative konsekvenser, som at komme til skade og fortryde handlinger som at have sex eller tage stoffer i forbindelse med alkoholindtag (3). Hvert år mister i gennemsnit 14 unge mennesker livet, hvor alkohol har været medvirkende eller direkte dødsårsag (4). På den baggrund er det vigtigt at udskyde alkoholdebuten, samt at mindske alkoholforbruget blandt danske unge.

På verdensplan er et højt alkoholforbrug en af de mest betydningsfulde forebyggelige risikofaktorer, der er relateret til sygelighed og for tidlig død (5,6). Samtidig er alkohol en væsentlig årsag til, at danskerne har en lavere middellevetid sammenlignet med andre nordiske lande (7).

Danske unge drikker oftest i fællesskab, og det kan være svært at fravælge alkohol, hvis man ønsker at være en del af fællesskabet (2). Den danske alkoholkultur er kendetegnet ved et fuldskabsorienteret brug af alkohol, hvor unges alkoholkultur ikke er meget forskellig fra voksnes alkoholkultur. Når unge drikker, er det typisk i sociale sammenhænge, hvor alkoholen får en betydning for unges opbygning og fastholdelse af sociale relationer. Derfor kan det blive sværere at fravælge alkoholen, da unge dermed kan opleve det som at vælge en del af deres sociale liv fra (2).

Mange danske børn og unge tilbringer en stor del af deres fritid i sport- og idrætsforeninger. I alt deltager 80% af danske børn og unge i en aktivitet i deres fritid, og størstedelen (77%) dyrker aktiviteten i en forening (8,9). Tidligere undersøgelser viser, at unge, som går til en aktivitet fast i deres fritid, har bedre trivsel og færre problemer end andre unge (10). Unge, der går til flere aktiviteter, har mindre rusmiddelbrug end unge, der går til færre fritidsaktiviteter (11). Samtidig viser en lille rundspørge, som Politiken foretog i 2008, at halvdelen af idrætsudøvere i alderen 15 til 19 år, havde drukket alkohol med sine trænere (12). Der er ikke nyere tal omhandler unges alkoholforbrug i forbindelse med deres fritidsaktiviteter. Det er derfor interessant at afdække, hvordan foreningslivet håndterer alkohol og i hvilken grad unge oplever, at der bliver drukket alkohol i forbindelse med foreningslivet.

Danske idrætsforeninger modtager offentlig økonomisk støtte, da idræt og motion har stor betydning for sundheden. Netop derfor, er idrætsforeningerne en potentiel ressource på forebyggelsesområdet (13). Der er et potentiale i at arbejde med foreningslivet, for at fremme sundhed og trivsel blandt børn, unge og voksne. Modsat kan der være udfordringer, hvis foreninger har en stærk alkoholkultur, der bliver fastholdt og videregivet til yngre medlemmer i foreningerne. I Island har man haft gode erfaringer med at inddrage hele lokalsamfundet i forebyggelsen af unges rusmiddelbrug, herunder foreningslivet.

Den islandske model

De seneste 20 år har resultater fra Island vist, at en multikomponent indsats for at beskytte børn og unge har nedsat forbruget af rusmidler (14,15). Island er det land i Europa, hvor børn og unge drikker mindst (1). Erfaringerne fra Island viser, at børn og unge, der dyrker en fritidsaktivitet, er i mindre risiko for at begynde at drikke alkohol og ryge. En del af indsatsen har været at tilbyde alle børn og unge fra 6 til 18 år gratis adgang til foreningslivet. I Island har man ligeledes haft succes med at styrke det sociale miljø, for eksempel ved at uddanne og opkvalificere trænere og frivillige, der arbejder med unge (16). Det tyder derfor på, at organiserede fritidsaktiviteter er en vigtig komponent at arbejde med, hvis

man vil forebygge, at børn og unge begynder at drikke alkohol. De forebyggende indsatser for islandske unges brug af rusmidler er også kendt som 'Den islandske model'. Modellen bygger på en helhedsorienteret indsats, hvor både forældre og lokale beslutningstagere og aktører er vigtige (16).

En kortlægning af den islandske model viser, at når unge deltager i en form for organiseret sportsgren, så bruger de i mindre grad rusmidler, herunder alkohol, og desuden er de mindre tilbøjelige til at drikke sig fulde (14). Endvidere indikerer kortlægningen, at unge, der deltager i organiserede sportsaktiviteter flere gange om ugen, har mindre sandsynlighed for at drikke alkohol. Modsat viser kortlægningen, at deltagelse i ikke-organiserede sportsaktiviteter er forbundet med en øget sandsynlighed for rusmiddelbrug (14). Det tyder på, at når unge dyrker organiseret sport, så kan det være en beskyttende faktor for de unges rusmiddelbrug, selv hvis de har venner, der bruger rusmidler (14).

I Danmark bruger unge en stor del af deres fritid i en forening (idræt- og sportsforening, spejderforeninger med videre), og foreningerne spiller en central rolle i de unges lokalsamfund. Her er unge både med i de fællesskaber, som opstår i foreningerne, og unge møder rollemodeller, for eksempel i form af deres trænere og ældre medlemmer. Det er derfor interessant at undersøge alkoholkulturen i foreningslivet, da det kan bidrage til bedre viden om konteksten, samt bidrage til viden om trænere som rollemodeller for børn og unge. Foreningslivet i Danmark adskiller sig fra det islandske, da det i højere grad er drevet af frivillige kræfter, fremfor et professionaliseret foreningsliv med uddannede og lønnede trænere (17). Effekten af øget fritids- og sportsaktiviteter kan derfor have en anden effekt på alkoholforbruget i dansk kontekst end på Island.

I denne undersøgelse fokuserer vi udelukkende på at afdække alkoholkulturen i foreningslivet, samt trænerens oplevelser og rolle i foreningen.

Trænerrollen

I et studie har man på tværs af 37 lande observeret, at i lande hvor der mangler begrænsende alkoholpolitikker, og hvor voksne befolkning i landet har et højt alkoholforbrug, der har unge ligeledes et højt alkoholforbrug (18). Dette studie indikerer, at unge har et større alkoholforbrug, hvis de voksne har et højt alkoholforbrug. Ligeledes beskriver Vidensråd for Forebyggelse, at børn og unge i virkeligheden blot gør, som de voksne gør (2). Når mange unge voksne, og voksne i almindelighed, også drikker med beruselse for øje, er rollemodellerne ikke på plads i forhold til at mindske alkoholforbruget blandt unge. Det er derfor vigtigt at kigge nærmere på de unges rollemodeller.

Den primære socialisering og den måde, som børn og unge prægnes på, sker primært i hjemmet (19), hvor forældre er børns primære rollemodeller. Unges alkoholforbrug er påvirket af forældrenes holdning og de regler, som forældrene sætter for deres børn (20). Den sekundære socialisering sker i skolen, daginstitutioner og foreningslivet, hvor andre voksne er rollemodeller, for eksempel pædagoger, lærere og trænere (19). Trænere og andre voksne i foreningslivet kan derfor have en væsentlig betydning for unges adfærd.

Trænerne er de voksne, som de unge møder hyppigst i foreningslivet. Træneren er den primære voksen i det fællesskab, der opstår, når de unge går til en sport i foreningslivet. I hverdagen fungerer træneren som bindeled mellem idrætsudøveren og foreningens ledelse, og træneren er derfor en nøgleperson i idrætten (21). Træningen består både af den fysiske aktivitet, som skal være udfordrende og legende, og så består træningen også af socialt samvær og læring (21). Da det er træneren, der planlægger og afvikler træningen, kræver det, at træneren, udover at være træningsekspert, også skal være leder og formidler (21). Det betyder, at træneren har mange vigtige egenskaber for de unge i

foreningen. De skal både udvikle og skabe resultater, men også sætte rammen for det sociale liv. Sidstnævnte er vigtigt for at kunne skabe et sammenhold, samarbejde og en fællesskabsfølelse på holdet (21). Træneren er altså en væsentlig nøgleperson i foreningslivet. Derfor vil Alkohol & Samfund undersøge, både i spørgeskema og kvalitative fokusgruppeinterviews, hvilken rolle trænerne har i forholdet til de unge i foreningslivet, og trænerens oplevelser med alkohol i foreningen.

Alkoholpolitikker

Kommunerne i Danmark har ansvaret for de alkoholforebyggende indsatser. I 2018 udgav Sundhedsstyrelsen en forebyggelsespakke om alkohol, som skulle understøtte kommuners arbejde med alkoholforebyggelse (22). Her anbefaler Sundhedsstyrelsen blandt andet at begrænse tilgængelighed af alkohol. Der er god dokumentation for, at det er effektivt at begrænse tilgængeligheden af alkohol, for at reducere alkoholforbruget hos borgerne (22). Lokale alkoholpolitikker og retningslinjer i kommunale idrætsfaciliteter kan blandt andet bidrage til, at tilgængeligheden af alkohol begrænses. Sundhedsstyrelsen peger også på, at frivillige foreninger og organisationer spiller en vigtig rolle. De kan være med til at signalere en holdning til alkohol, og ligeledes kan de sikre, at fester og arrangementer i foreninger foregår på inkluderende vis. Foreningerne har en vigtig opgave i at skabe trygge rammer, da foreningerne arbejder med både børn og unge (22).

I undersøgelsen vil Alkohol & Samfund spørge ind til foreningens alkoholpolitikker og kendskabet til alkoholpolitikken blandt bestyrelse, unge og trænere.

Formålet med undersøgelsen

Alkohol & Samfund ønsker med denne undersøgelse at beskrive tendenser for alkoholkulturen i det danske foreningsliv, som ikke er beskrevet tidligere. Alkohol & Samfund håber, at pilotundersøgelsen kan tilvejebringe viden, der er brugbar i det videre arbejde med unge og alkoholforebyggelse. Samtidig håber Alkohol & Samfund, at pilotundersøgelsen kan gøre os klogere på i hvilket omfang, foreningerne arbejder med alkoholforebyggelse, og afdække eventuelle muligheder og anbefalinger for fremtidigt samarbejde med foreningslivet.

Metode

Alkohol & Samfund har foretaget en litteraturgennemgang om sammenhængen mellem unges alkoholforbrug og deltagelse i sports- og fritidsaktiviteter. Derudover er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt 106 foreninger, og der er foretaget to fokusgruppeinterviews med trænere fra idrætsforeninger.

Systematisk litteratursøgning

Inklusions- og eksklusionskriterier

Tabel 1 viser inklusions- og eksklusionskriterier for litteratursøgningen. Målgruppen for projektet er unge under 18 år, og derfor er litteratur omhandlende voksne og universitetsstuderende ekskluderet. Litteratur fra vestlige og nordiske lande er inkluderet, fordi litteraturen beskriver forhold, der er sammenlignelige med danske forhold.

Litteratur ældre end 10 år gammelt er ekskluderet. Både kvalitativ og kvantitativ litteratur er inkluderet. Søgningen blev foretaget i PubMed og gav 414 artikler i alt. Artikler blev screenet på titel og abstract samt fuld tekst gennemgang. I alt fandt vi 29 relevante artikler, hvoraf tre artikler blev inkluderet ved grå litteratur og snowballing. Nærmere beskrivelse af litteratursøgningen findes beskrevet i anden udgivelse (23).

Tabel 1 Inklusions- og eksklusionskriterier

	Inklusionskriterier	Eksklusionskriterier
Målgruppe	Unge i alderen 12-18 år.	Voksne, børn under 12
Tema	Undersøgelser om unges alkoholforbrug og sammenhæng med fritidsaktiviteter, sportsklubber og organiseret sport.	Andre rusmidler fx tobak, college sport, festival, universitetsstuderende mm.
Årstal	2010-2021	Publikationer udgivet før 2010
Publikationstyper	Publiceret videnskabelige artikler, reviews mv.	Studieprotokoller, bøger eller deskriptive beskrivelser af indsatser uden evalueringer.
Geografi	Nordiske lande og vestlige kulturer	Indsatser i øvrige lande

Spørgeskemaundersøgelse

Alkohol & Samfund har ønsket at afdække et udsnit af foreninger, for at få større viden om omfanget af alkohol i foreningslivet. Alkohol & Samfund igangsatte derfor en spørgeskemaundersøgelse for at få indsigt i omfanget af alkoholforbruget og alkoholpolitikker, samt holdninger til alkohol i foreningslivet. I følgende afsnit vil spørgeramme, konceptualisering og rekruttering blive beskrevet.

Spørgeramme

Alkohol og Samfund har udsendt spørgeskema til en række foreninger i Danmark. Spørgeskemaet er målrettet sportsforeninger og klubber. Alkohol & Samfund dækker således ikke fritidsaktiviteter, der adskiller sig fra idrætsforeninger.

Spørgeskemaet er målrettet tre målgrupper: Bestyrelse/ledelse, trænere (til unge) og unge foreningsmedlemmer i alderen 13-17 år. Spørgsmål i spørgeskemaundersøgelserne adskiller sig efter målgrupperne, for eksempel i sprog og formulering. Det betyder, at nogle spørgsmål besvares af alle, og andre spørgsmål er målrettet specifikt til de enkelte målgrupper. Spørgeskemaet er bygget op af tre overordnede temaer:

1. Omfanget af alkoholforbruget i foreningen
2. Alkoholpolitik i foreningen
3. Trænerrollen
4. Holdninger til alkohol i foreningen

Præ-test af spørgeskemaet

Alkohol & Samfund indgik i samarbejde med DGI Storkøbenhavn og spørgeskemaet blev testet på fire idrætsforeninger i København og omegn. Derfor er spørgeskemaet tilpasset efter første prætest, efter sparring fra de deltagende foreninger.

Dataindsamling og distribuering af spørgeskema

Alkohol & Samfund har indsamlet data fra idrætsforeninger ved hjælp af samarbejdspartnere, herunder DGI Storkøbenhavn. Derudover har Alkohol & Samfund taget direkte kontakt til en række idrætsforeninger. Til sidst er der rekrutteret ved hjælp af kontaktpersoner i kommuner, blandt andet projektkoordinatorer på pilotprojektet 'Fælles om Ungelivet'. Kontakten til foreningen foregik typisk til bestyrelsesformanden, der blev inviteret til undersøgelsen per e-mail med link til undersøgelsen.

Erfaringerne fra 2021 viser, at idrætsforeninger har haft travlt, og de har prioriteret arbejde med at overholde og implementere restriktioner under coronapandemien. Alkohol & Samfund har derfor erfaret, at det har været svært at rekruttere deltagere til spørgeskemaundersøgelsen. Foreninger havde svært ved at prioritere henvendelsen fra Alkohol & Samfund, og aktualiteten i et spørgeskema om alkohol oven på en nedlukning af landet, hvor der ikke har været adgang til foreningslivet, var svær for mange foreninger at forholde sig til.

Interview med trænere

Kvalitative interviews giver mulighed for en dybere indsigt i det fænomen, vi undersøger. Derfor har Alkohol & Samfund suppleret spørgeskemaundersøgelsen med fokusgruppeinterviews med trænere i to foreninger. Det giver indblik og viden om, hvordan trænere erfarer, forstår og oplever alkoholkulturen i foreningslivet.

Kvalitativ dataindsamling kan give viden om forholdet mellem rammen i det sociale fællesskab og drivkraften bag handlinger (24). Ved at forstå trænerens handlinger i fællesskabet, får vi viden om den sociale konteksts betydning for trænerens tanker og handlinger, som relaterer sig til alkohol. Det kan give vigtige indsigter i det sociale liv og alkoholkulturen i foreningen, der er brugbar for alkoholforebyggelse i et socialt fællesskab. Træneren kan være en nøgleperson, der kan give vigtig viden om mekanismer i fællesskabet, som kan have betydning for alkoholkulturen. Derfor er det særligt interessant at undersøge trænerens rolle i alkoholkulturen i foreningslivet. Derudover var det interessant at få trænerens egen forståelse af trænerrollen.

Fokusgruppeinterview som metode

I fokusgruppeinterview skabes data gennem fokuserede gruppediskussioner mellem 4-8 deltagere, hvor diskussionerne bliver faciliteret af en moderator. Ligesom enkeltinterviews består diskussionen af en samtale, men i fokusgruppeinterviews foregår samtalen i højere grad imellem deltagerne (25). Fokusgruppeinterview kan give informationer om normer og oplevelser af bestemte fænomener i det undersøgte fællesskab (26). Det er nyttigt til at undersøge synspunkter, oplevelser, forståelser, overbevisninger eller normer. Ved et fokusgruppeinterview får man ikke indsigt i individuelle livshistorier, men derimod får man viden om, hvordan idéer udvikles i en specifik kulturel kontekst samt indsigt i,

hvordan gruppen skaber viden i fællesskabet, man får viden om, hvilken information, der eventuelt censureres (27).

Fokusgruppeinterviews med trænerne forventes at bidrage til en dybere indsigt i, hvordan trænerne oplever alkoholkulturen, normer om alkohol i foreningslivet, og trænerens egne holdninger. Det kan tilvejebringe viden om trænerens rolle i alkoholkulturen. Denne viden kan tydeliggøre, hvorvidt indsatsen, der reducerer alkoholforbruget blandt unge i foreningslivet, vil blive understøttet af trænerne. Ligeledes kan interviewene skabe viden om faktorer, der potentielt kan forhindre eller fremme sådan en indsats.

Interviewguide

Moderator har styret fokusgruppeinterview ved brug af en interviewguide. Interviewguiden består af en række temaer, der ønskes belyst under interviewet, med dertilhørende åbne spørgsmål. Derudover var der i interviewguiden to øvelser til at skabe refleksion. Første øvelse bestod af en række vignetter, som er en række fiktive scenarier om en træner og unge i foreningslivet, som deltagerne blev bedt om at reflektere over i interviewet. Den anden øvelse handlede om trænerrollen, hvor deltagerne blev bedt om at udvælge tre udsagn, som resonerede bedst med deres forståelse af trænerrollen. Nærmere beskrivelse af interviews, interviewguide og øvelse findes i anden udgivelse (23).

Der blev foretaget to fokusgruppeinterviews med 3-4 trænere fra to forskellige foreninger. Sammensætning i køn og alder var blandet fra 20 til 57 år. Trænerne havde også varierende erfaring med trænerrollen. Selve fokusgruppeinterviewene varede mellem 1 til 1,5 time og foregik før træning, enten ved sportshal eller i en af trænerens private lejlighed, der havde beliggenhed ved græsplænen til deres udendørstræning. Stemningen ved begge interviews var uformel og afslappet, da det foregik i forbindelse med en træning. Deltagerne modtog hver et gavekort til biografen som tak for deres deltagelse i interviewet.

Resultater

I følgende afsnit vil resultaterne fra litteraturgennemgangen, spørgeskemaundersøgelsen og den kvalitative undersøgelse blive præsenteret.

Litteraturgennemgang

29 artikler blev inkluderet i den systematiske litteratursøgning. Studierne, som er inkluderet i gennemgangen, finder modsatrettede effekter af deltagelse i sport og fritidsaktiviteter og unges alkoholforbrug. Størstedelen af litteraturen er international litteratur. Fire af de inkluderede studier fandt, at der var et øget alkoholforbrug blandt unge, som deltog i sports- og fritidsaktiviteter (28–31). Et dansk studie finder at deltagelse i sport- og fritidsaktiviteter flere gange om ugen har en beskyttende effekt på unges alkoholforbrug (11). Et tysk studie viser, at elitesportsudøvere drikker mindre end ikke-elite-sportsudøvere (32). Derudover viser syv studier, at sammenhængen mellem deltagelse i fritidsaktiviteter og alkoholforbrug er afhængig af køn (33–39). Ligeledes finder syv studier, at sammenhængen er afhængig af typen af sport (40–46). Fem studier finder ikke en signifikant sammenhæng mellem fysisk aktivitet og alkoholforbrug (47–51). To studier finder en sammenhæng mellem deltagelse i sport og en risiko for øget alkoholforbrug, hvis ens venner drikker alkohol (52,53). Derudover er to reviews inkluderet i litteraturgennemgangen, der ligeledes finder modsatrettede effekter for deltagelse i fritidsaktiviteter på unges alkoholforbrug (54,55). Ud fra forelæggende litteratur er der ikke et entydigt svar på, om unges deltagelse i organiseret sport er en beskyttende faktor eller en risikofaktor for alkoholforbrug. Se oversigt over inddraget litteratur i Bilag.

Der er ikke foretaget en søgning på sammenhængen mellem alkoholforbrug og kultur- og fritidsaktiviteter som for eksempel spejder, skak, teater og musik med videre. Dybdegående beskrivelse af litteratursøgningen, samt det inkluderede litteratur er beskrevet i andet materiale (23).

Opsummering

Litteraturen viser, at sammenhængen mellem sportsaktiviteter og alkoholforbrug blandt unge er modsatrettede. Litteraturen fra andre lande viser, at deltagelse i sportsaktiviteter både kan være en risikofaktor og en beskyttende faktor for unges alkoholforbrug. Litteraturen viser ligeledes, at der kan være en kønsforskel i sammenhængen, og sammenhængen kan afhænge af typen af sport. Et dansk studie viser, at danske unge, der deltager i sport flere gange om ugen, drikker mindre end unge, der kun dyrker sport- og fritidsaktiviteter én gang om ugen. Der er dog behov for mere viden om sammenhængen mellem deltagelse i sportsaktiviteter og alkoholforbruget blandt unge i en dansk kontekst.

Resultater af spørgeskemaundersøgelse og fokusgruppeinterviews

I følgende afsnit vil fund fra spørgeskemaundersøgelsen og fokusgruppeinterviews blive præsenteret. Spørgeskemaet er besvaret af 309 respondenter fra idrætsforeninger, heraf 125 bestyrelsesmedlemmer, 96 trænere og 88 unge i alderen 12 til 17 år.

Undersøgelsen er besvaret i en periode, hvor foreningslivet har været præget af nedlukninger, forsamlingsforbud og genåbninger på grund af COVID-19. Det kan have påvirket resultaterne, selvom vi bad respondenterne tænke tilbage på arrangementer før corona nedlukningen. Resultaterne er ikke repræsentative, men giver alligevel en indikation af alkoholkulturen i foreningslivet.

Køn, alder og type sport

Spørgeskemaundersøgelsen er besvaret af lidt flere mænd end kvinder. Især blandt bestyrelse/ledelse er der en overvægt af mandlige respondenter. Der er en overvægt af piger blandt unge, som har besvaret spørgeskemaet. Det kan have en betydning for resultaterne, da danske piger generelt drikker

mindre end drenge (1). Størstedelen af bestyrelse/ledelse er i alderen fra 35-64 år, mens trænerne typisk er 18-34 år. 13% af trænerne er selv unge under 18 år. De unge i undersøgelsen er i alderen 12-17 år.

Tabel 2 Køn og alder

	Bestyrelse/ Ledelse N=125	Træner N=96	Ungt medlem N=88	Total N=309
Køn				
Kvinde	28%	53%	63%	45,6%
Mand	72%	46%	36%	53,7%
Non-binær	0%	1%	1%	0,6%
Alder				
12-17 år	0%	13%	100%	33%
18-24 år	2%	29%	0%	10%
25-34 år	7%	25%	0%	11%
35-44 år	13%	13%	0%	9%
45-54 år	25%	10%	0%	13%
55-64 år	31%	6%	0%	14%
65-74 år	20%	4%	0%	9%
75< år	2%	0%	0%	1%

Besvarelser på spørgeskemaundersøgelsen kommer fra 102 forskellige idrætsforeninger på tværs af landet. I mange foreninger er det kun bestyrelse/ledelse, der har besvaret spørgeskemaet. Den hyppigste type sport, som de unge deltagere i spørgeskemaet deltog i, var gymnastik, håndbold og svømning. Størstedelen af trænerne og unge kom fra foreninger, hvor der blev dyrket gymnastik og svømning. Det kan have stor betydning for undersøgelsens fund, da der er stor forskel på alkoholkulturen på tværs af foreninger og typer af sport. Størstedelen, der besvarede 'Andet', angav, at de dyrkede BMX, beachvolley, dykning mm.

Tabel 3 Type sport

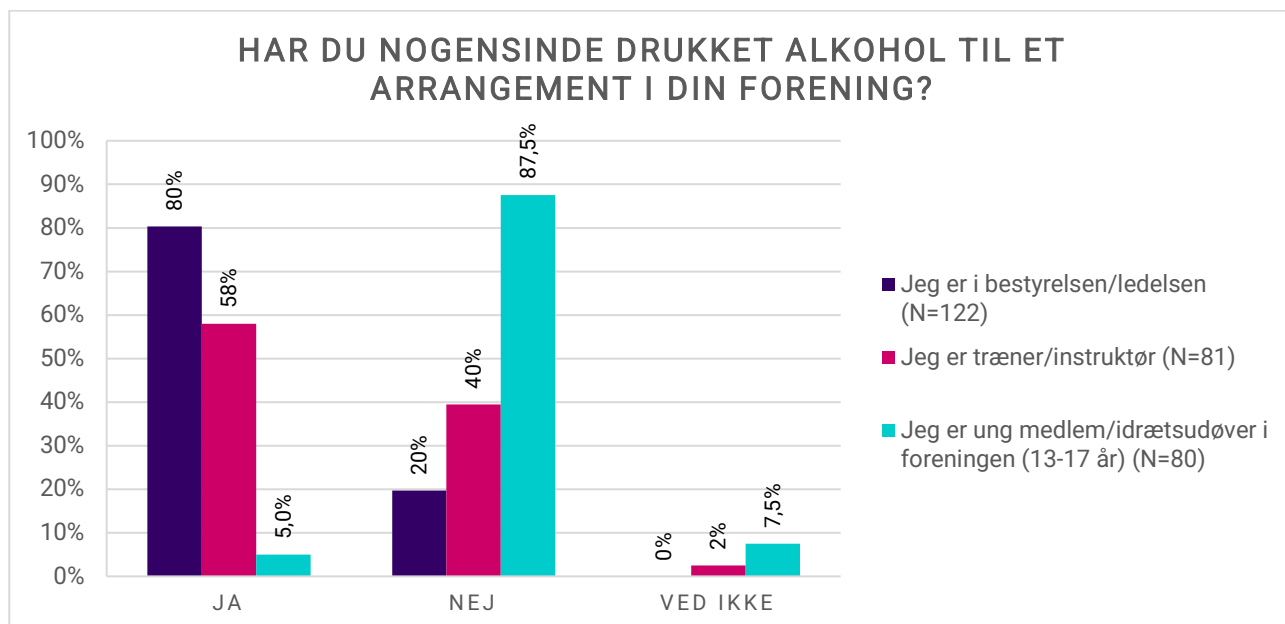
Sport	Total	Sport	Total	Sport	Total
Gymnastik	21,1%	Ridning	3,4%	Rulleskøjting	0,7%
Håndbold	10,9%	Atletik	3,1%	Sejlsport	0,7%
Svømning	10,2%	Badminton	2,7%	Dans	0,7%
Floorball	8,8%	Ishockey	2,4%	Basketball	0,3%
Volleyball	4,8%	Kampidræt	2,0%	Esport	0,3%
Ultimate	4,8%	Kano, Kajak og SUP	1,4%	Fitness	0,3%
Skydning	4,4%	Tennis	1,4%	Klatring	0,3%
Fodbold	3,7%	Bowling	0,7%	Vandsport	0,3%
Cykling	3,4%	Løb	0,7%	Andet (angiv venligst)	6,5%

Alkohol i foreningslivet

I følgende afsnit bliver fund om alkohol i foreningslivet præsenteret. I spørgeskemaet blev respondenterne spurgt til, om der bliver drukket alkohol til arrangementer i foreningslivet, og hvornår der bliver drukket alkohol. Det er interessant at afdække, om der er særlige arrangementer, hvor der drikkes alkohol, og om de unge oplever, at alkohol er en del af foreningslivet.

Størstedelen af bestyrelse/ledelse og trænere svarer 'Ja' til, at der serveres alkohol til arrangementer i foreningen, mens størstedelen af unge svarer 'Nej' eller 'Ved ikke' (data ikke vist). Figur 1 viser, at 88% unge svarer 'Nej' til at have drukket alkohol til et arrangement i foreningen, mens 80% af bestyrelse/ledelse og 58% af trænerne svarer 'Ja'.

Figur 1. Drukke alkohol til et arrangement i foreningen.

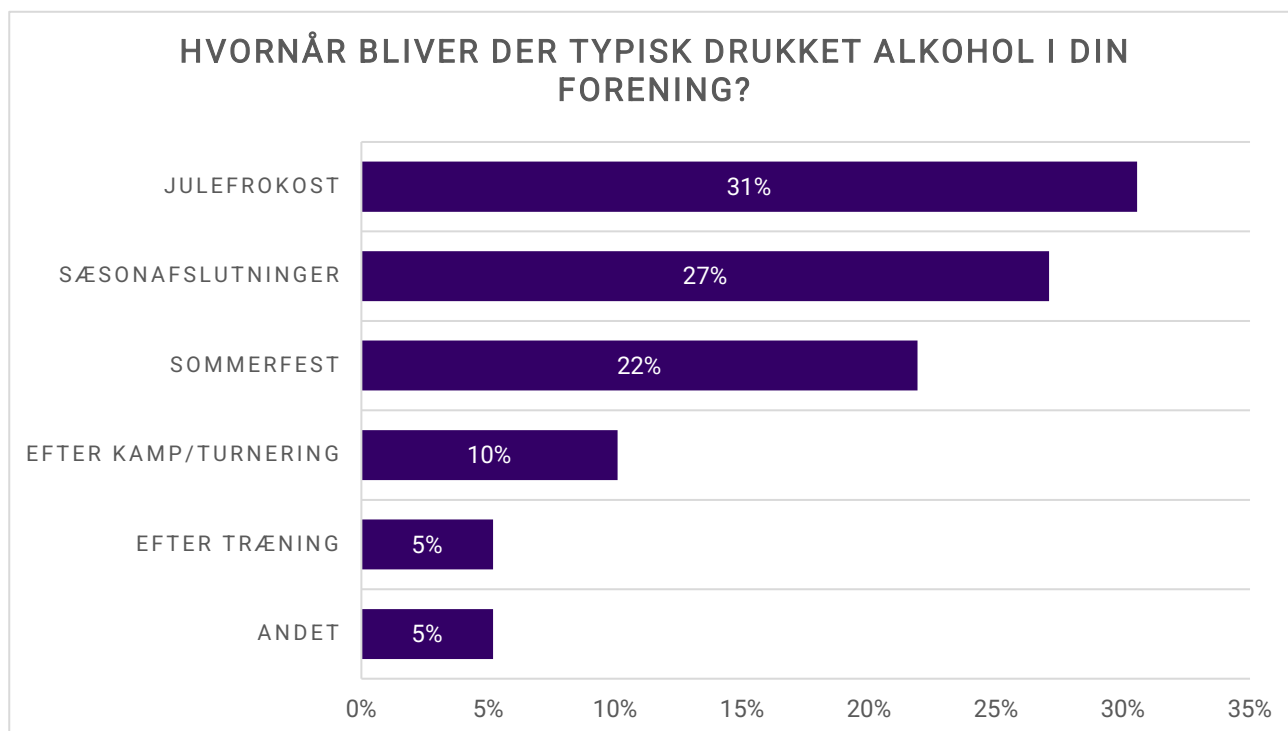


Modsat svarer 75% af trænere og bestyrelse/ledelse 'Nej' til nogensinde at have drukket sig *fuld* til et arrangement i foreningen, mens 25% svarer 'Ja' (data ikke vist). Blandt unge svarer 96% 'Nej' til nogensinde at have drukket sig fuld og de resterende 4% svarer 'Ved ikke' (data ikke vist).

Det tyder derfor på, at alkohol ikke er en tydelig del af de unges færden i foreningslivet, selvom det indgår til arrangementer i foreningen. For trænere og bestyrelse/ledelse er alkohol i høj grad en del af foreningslivet.

Figur 2 viser, at de arrangementer, hvor der typisk bliver drukket alkohol, er til julefrokost, sæsonafslutning og sommerfest. Respondenter svarer, at det typisk er bestyrelse/ledelse, der arrangerer festerne i foreningen, og festerne typisk foregår i foreningens egne lokaler (data ikke vist). Trænere angiver også, at fester foregår privat eller i byen (data ikke vist).

Figur 2. Arrangementer hvor der typisk bliver drukket alkohol i foreningen.



I det kvalitative interview beskriver trænerne, at alkohol ikke fylder meget i foreningen, selvom det til tider indgår i arrangementer i foreningen. I fokusgruppeinterview blev julefrokost og sæsonafslutning nævnt som arrangementer, hvor der bliver drukket alkohol. Gymnastiktrænerne beskriver en alkoholkultur i foreningen, der primært eksisterer hos hold med unge over 18 år, hvor der efter træning tages en badebajer:

Y – Vi har også det der 18+ hold om fredagen, det er også øl/sodavand bagefter. Det køber man selv. Man skal også være 18 for at være på holdet, så det er selvfølgelig heller ikke børn, så det er ikke mennesker, der ikke selv kunne gå ud og købe en øl. Men der sidder vi og drikker en øl ude i omklædningen eller ude i caféen bagefter.

Æ – Det gør rep-holdet også, som er sådan et repræsentationshold for hele området, og de har også en afslutningskultur...

Y – En badebajer. (griner)

Æ – En badebajer. Ja. Men ellers så er der ikke noget officielt, så kan der være nogle af de andre voksenhold, som en gang imellem holder noget, men ellers er der ikke. Så i virkeligheden er det ikke meget. Der hvor kulturen er meget er ved senior konkurrencehold...

Trænerne beskriver, at alkohol primært sker i forbindelse med arrangementer, der kun er for unge over 18 år, voksne eller trænere. Alligevel kommer det frem i interviews, at der har været situationer, hvor unge under 18 år har drukket sig fulde. I det ene interview beskriver en af gymnastiktrænerne, som har været formand, at have haft erfaring med, at unge trænere under 18 år blev for fulde, da de drak alkohol til en trænerfest:

Æ – (...) der, hvor vi har haft de største udfordringer, var blandt vores instruktører, når vi holdt instruktørfest. Der synes jeg, det var et problem. Det var faktisk så meget et problem, så jeg i hvert fald bad dem, der var lidt ældre, at det blev holdt lidt nede.

I – Var det nogle meget unge instruktører eller hvordan?

Æ – Ja. For de var fra 15 år og opefter. Så der var nogle af dem på 15-16 år, blev bimplende stive sammen med de andre, og det var jo ikke særlig fedt. Også fordi de bliver meget fulde så, ik. Det var ikke særlig sjovt. Når man så lige pludselig sidder der, som formand, og ser de drikker. Der var jeg ikke særlig stolt af det der.

Det fremgår, at alkohol typisk har været involveret trænerne i mellem, men ikke mellem trænerne og de unge idrætsudøvere. Træneren i ovenstående interview udtrykker en bekymring om, at de helt unge trænere, bliver meget fulde i selskab med de ældre trænere. Det kan være udtryk for, at den alkoholkultur de ældre trænere har, påvirker de unge trænere i foreningen. Der kan være en forventning, blandt de yngre trænere, at de skal drikke på en bestemt måde. I dette tilfælde bliver de ældre trænere derfor bedt om at holde igen med alkohol.

Trænerne beskriver primært en alkoholkultur blandt de unge over 18 år, men trænerne beskriver en situation, hvor særligt de yngste på seniorholdet drikker sig fulde til et stævne i udlandet.

Æ – Vi var til nordiske mesterskaber i 2019 (...). Det var vældig fint. Så skulle vi til den der fest der, og der havde tøserne på vores hold, nogen... af de yngste. Dem der var omkring 17-18 år, de havde simpelthen drukket sig så fulde så, at... En kom slet ikke ind til festen, hun blev stoppet i døren, og dem, der kom ind, dem sendte jeg hjem, fordi... Altså en sad og kastede op ved maden, ik

Y – Eeej. Øv.

Æ – Fordi de bare havde fyldt på. Det var ligesom dét, det gik ud på efter konkurrencen, ik. Øhm. Og det var der, jeg tænkte. Ej, for helvede altså. Og det var jo sjovt nok, det var kun blandt de der 17-18-årige, at det var sådan – at nu skal vi eddermame. De andre [de ældre på holdet] havde slet ikke det [behov].

Særligt de helt yngste på seniorholdet har haft oplevelser med at drikke sig meget fulde. Trænerne giver udtryk for, at det ikke er en kultur, de unge har med sig fra foreningen, men fra gymnasiet. Trænerne beskriver, hvordan alkoholkulturen i gymnasiet tidligere har været en konkurrence med sporten, der betød, at træning for holdet ikke kunne ligge en lørdag, fordi så havde de unge tømmermænd:

Æ – (...) Men så har jeg oplevet, når jeg har haft de damer mest, men en gang imellem... at vi er jo oppe imod en festkultur fra gymnasiet af, hvor der er nogle andre regler, og ting på spil. Og nu har det ikke været så meget de senere år pga. Corona, og gymnasierne har de senere år har været meget skrappere med deres håndtering af det [festkulturen], og begyndt at have en mening. Og det kan vi ikke mærke er smittet af endnu, men har en forventning til, at det sker. For det er lidt at slås imod... Sådan en festkultur. De har haft pissetravlt med at gå i byen om fredagen, så vi kan ikke træne lørdag. Det er helt umuligt, ik. Og sådan nogle ting.

Det kan derfor tyde på, at arbejdet med alkoholforebyggelse på gymnasier og i foreningslivet bør ses i en sammenhæng.

Dog beskriver trænerne for unge på seniorholdet, hvordan en badebajer efter træning, som noget der kan 'gøre op' for ikke at være til 'hyggedruk' med venner en fredag aften. Det giver et indtryk af, at foreningen skal konkurrere med alkoholkulturen i gymnasiet:

Æ – Men man kan sige, at vi er jo kun en lille bitte del af de der unge menneskers liv, og vi kan jo godt have alle mulige regler, men så kommer de med noget kultur et andet sted fra, som vi er oppe imod. Øhm. Og det skal vi på en og anden måde håndtere.

Y – Ja, hvis en fredagstræning skal være sjov og være det, man vælger fremfor et og anden hyggedruk hos nogle venner, så skal den måske også sluttes af med en badebajer for at gøre lidt op, for at man ikke bare sidder og hamre. [drikke meget alkohol]

Der kan derfor være en balance i mellem at ville fastholde de unge i foreningslivet, samtidig med ikke at bidrage til alkoholkulturen. Det kan fremstå som, at alkohol er en afgørende del af unges sociale liv, og derfor er en 'badebajer' nødvendig efter træning om fredagen for at fastholde de unge.

Fokusgruppeinterviews med Ultimate-trænerne viste også en ambivalens i forhold til servering af alkohol. På den ene side bør alkohol ikke være en del af de unges foreningsliv, men på den anden side bliver det beskrevet som en vigtig del af det sociale liv i foreningen. Trænerne beskriver således deres egne positive oplevelser med alkohol som ung i foreningen:

3: (...) jeg synes, det giver god mening i forhold til, at der er, ja, at børn under 16 måske ikke skal være med til ... den slags ting [at drikke alkohol]. Men alkohol (...) og den festkultur, der var omkring finalestævnerne, havde bare enormt stor betydning sådan socialt (...). Jeg startede, da jeg gik i gymnasiet, og der var det den der fest og sådan noget, var bare en ret vigtig og stor del af det at tage til det der stævne, fordi vi var ikke sådan supergode [til sporten],... men vi var bare en stor flok unge mennesker, som så, ja, havde det sjovt til de der fester.

4: Jeg synes også, jeg kan jo godt huske mit første finalestævne, fordi jeg var lige startet, (...) og så skulle vi til finalestævne. Jeg synes, det var virkelig sygt. Og så kan jeg bare huske den der fest, at det var bare så crazy. Jeg synes, det var så vildt, at man holdt en fest sådan til et stævne, men jeg synes også, det var virkelig sjovt. Der var sådan, det var meget rart at være i eller sådan, og folk er virkelig søde, så sådan, det var meget sådan velkommende.

Trænerne beskriver selv, hvordan de har haft positive oplevelser og gode minder til fester, da de selv var unge i foreningen, hvor alkohol og festkulturen har været en stor del af det sociale. Det kan have betydning for at give en kultur videre til de unge i foreningen, fordi trænerne selv associerer foreningslivet med alkohol og fester med positive oplevelser.

Opsummering – alkohol i foreningerne

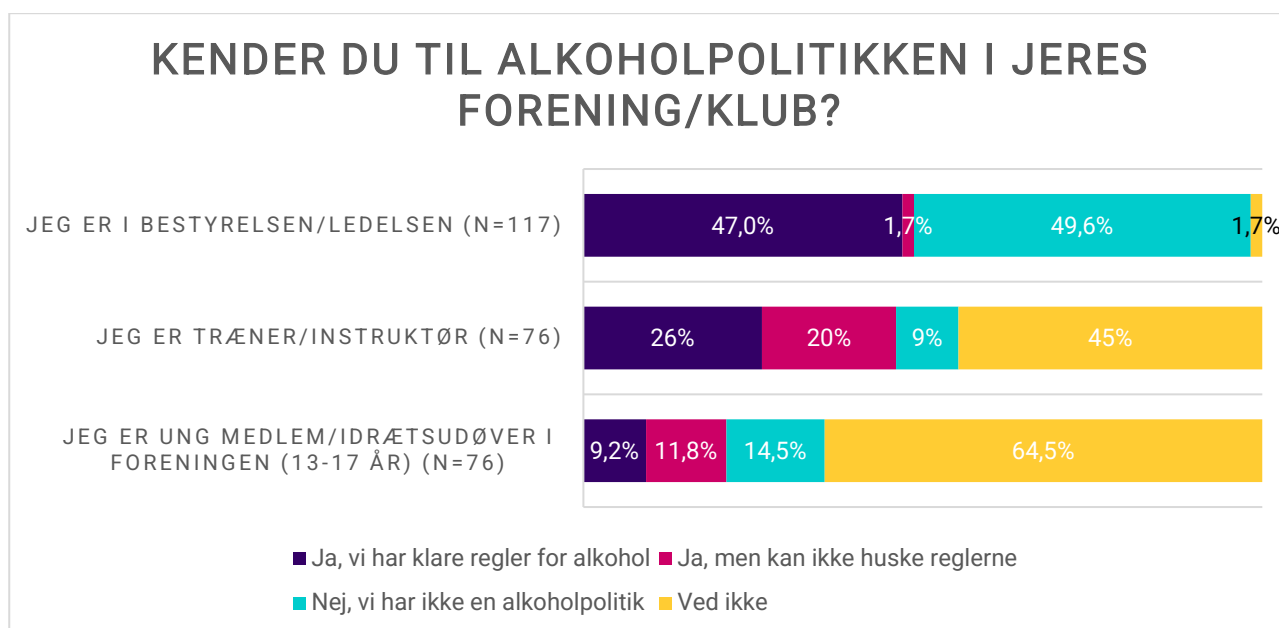
Det varierer meget, om man har drukket alkohol i sin forening, og det afhænger først og fremmest af, om man er ung, bestyrelse/ledelse eller træner. Størstedelen af unge har ikke drukket alkohol i foreningen. Derimod har trænerne og bestyrelse i højere grad drukket alkohol til et arrangement i foreningen. Sæsonafslutninger, julefrokoster og sommerfester bliver hyppigst angivet som arrangementer, hvor der serveres alkohol. Kun få angiver, at der bliver drukket alkohol efter kamp/turneringer og træning. I de kvalitative interview kommer det frem, at trænerne ikke forbinder alkohol med træningen af unge, men der kan være andre arrangementer i foreningslivet, hvor unge bliver præsenteret for alkohol, for eksempel trænerfester og større stævner. Trænerne oplever, at unge tager deres alkoholkultur med sig fra gymnasiet. Trænerne beskriver selv positive oplevelser med alkohol som ung i foreningen.

Alkoholpolitik i foreningen

En alkoholpolitik kan indikere, om en forening har taget stilling til alkohol. Det betyder ikke nødvendigvis, at foreningen har en restriktiv holdning til alkohol, men en politik indikerer en stillingtagen.

Figur 3 viser, at der er stor forskel på, om man kender til en eventuel alkoholpolitik i foreningen og det afhænger af, om man er bestyrelse/ledelse, træner eller ung i foreningen. Blandt bestyrelse/ledelse svarer omkring halvdelen, at de har klare regler for alkohol, mens den anden halvdel svarer, at de ikke har en alkoholpolitik. Blandt trænere og unge er der langt større usikkerhed om alkoholpolitikken i foreningen. Størstedelen af trænere og de unge svarer 'Ved ikke' til, om foreningen har en alkoholpolitik. Det kan indikere, at på trods af, at foreningerne har en alkoholpolitik, er det ikke sikkert, at den er formidlet klart til trænere og medlemmer (dog med forbehold for at trænere, unge og bestyrelse ikke nødvendigvis er fra samme forening). De respondenter, der angiver, at foreningen har en alkoholpolitik, de svarer, at politikken i 'meget høj grad' eller 'i høj grad' bliver efterlevet (data ikke vist).

Figur 3. Kendskab til alkoholpolitik i foreningen.



I kvalitative interviews blandt trænere, var der ligeledes viden om, at der var lavet retningslinjer om alkohol, men der var lidt usikkerhed om, hvad reglerne præcis var:

3: Men kom det ikke op i forbindelse med [forbundet], der lavede en alkoholpolitik, eller var det ikke noget med det... For jeg kan huske, der var noget om, altså noget fra vores forbund.

1: Ja, det ved jeg ikke. Altså vores forbund har lavet en eller anden alkoholpolitik om, fordi man godt vil have ... eller fordi at der er juniorer. Altså den måde vi spiller stævne på, vi er så få, så vi spiller allesammen sammen, kan man sige ikke, og så er juniorerne også med til det, der normalt måske ville være et voksenstævne, (...), og så har de lavet nogle retningslinjer om, at man ikke skal, altså jeg ved faktisk ikke, hvad retningslinjerne er lige nu, jeg gætter bare på...

3: Hvis man har ansvaret for nogen under 16 år, så må der ikke serveres alkohol.

1: Okay.

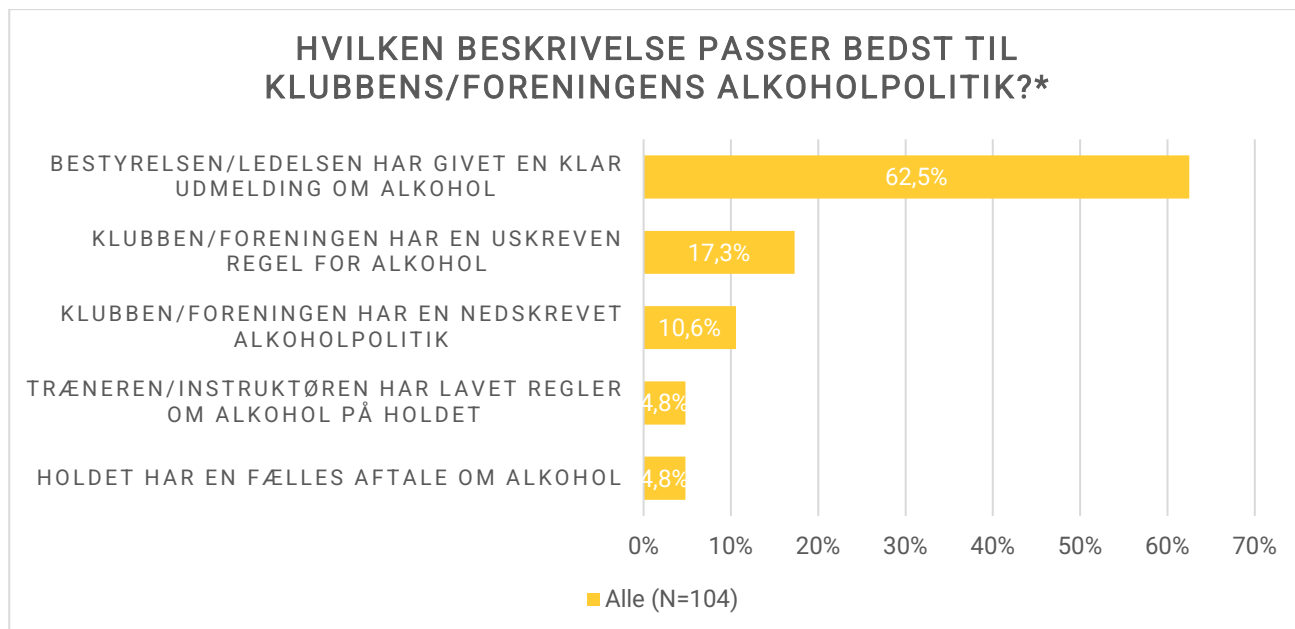
3: Så vidt jeg ved.

Selvom der er lavet klare retningslinjer for stævner fra sportsforbundet, betyder det ikke, at reglerne er klare for alle trænere i foreningerne. Fund fra spørgeskema og interviews kan tyde på, at der er behov for en klarere dialog og tydeliggørelse af foreningernes alkoholpolitik over for trænere og unge.

Figur 4 viser, at størstedelen af respondenterne angiver, at 'Bestyrelsen/ledelsen har givet en klar udmelding om alkohol' om den beskrivelse, der passer bedst på alkoholpolitikken. Næsten en femtedel

af respondenterne angiver, at 'Foreningen har en uskreven regel for alkohol'. Kun 11% angiver, at 'Klubben/foreningen har en nedskrevet alkoholpolitik'.

Figur 4. Hvilken beskrivelse passer bedst til alkoholpolitikken i foreningen.



*Kun de respondenter der svarer 'Ja' til, at foreningen har en alkoholpolitik bliver spurgt.

I det ene fokusgruppeinterview kom det frem, at alkoholpolitikken var indforståede regler i foreningen, samt at en af trænerne så det som en fordel, at der ikke var en nedskrevet alkoholpolitik. Træneren lagde i stedet vægt på dialog i foreningen og stillingtagen til alkohol:

Æ - (...) men vi har ikke skrevet en skid ned. Ingenting. Og pointen er faktisk, at vi ikke skal skrive det ned. Pointen er faktisk, at vi skal leve det og gøre det. Det sekund, hvor du skriver ting ned, så bliver det på et stykke papir og ryger ind i en skuffe, ik. Men det er bare rigtig vigtigt, at vi taler om det. Så derfor, så var det egentlig sådan, at vi havde egentlig holdningen til tobak, vi havde ikke skrevet det ned, og vi havde ikke arbejdet med det før. Jeg synes, og jeg tænker det selv, at det er det samme med alkohol. Vi har masser af holdninger til det, men vi har bare ikke skrevet det ned. Men vi har måske heller ikke diskuteret det åbenlyst, så meget, som vi kunne have gjort. (...) Jeg tænker det kommer, ... små skridt.

Foreningen har tidligere arbejdet med en tobaksindsats, og det giver anledning til, at alkohol kunne være næste skridt at arbejde med. Selvom der ikke er nedskrevet en alkoholpolitik, er det ikke nødvendigvis et udtryk for, at foreningen ikke har en holdning til det. En træner beskrev det som nultolerance over for alkohol samt, at foreningen har haft en proces med at arbejde med en synlig tobakspolitik:

Æ - Men vi har faktisk en nultolerance [for alkohol] på alle hold under 18 år. Og det er ikke noget, vi har skrevet ned. Men det har vi gjort med røg og tobak, men ikke med alkohol.

X - Så sådan en uskreven regel, agtig?

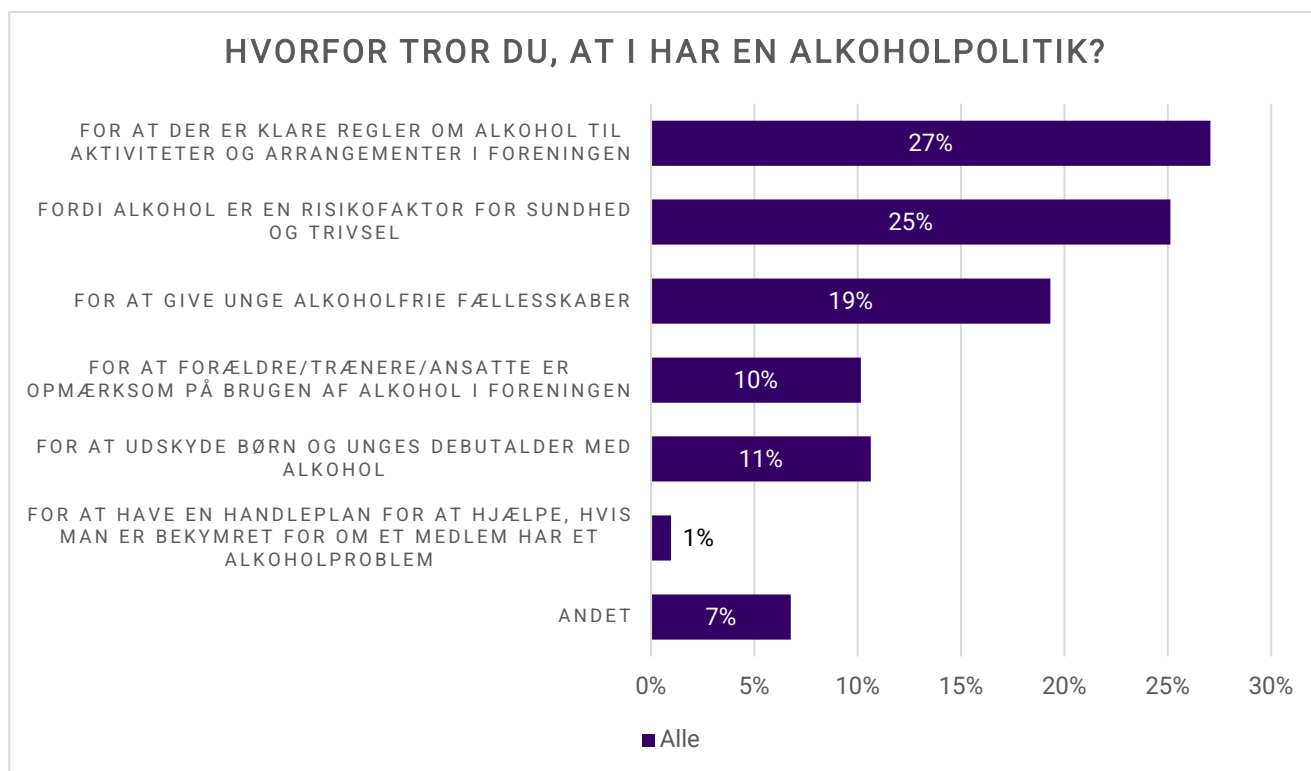
Z - Den med røg, der mener jeg, der hænger bannere over det hele i salen. "Tak fordi du ikke ... [ryger]"

Æ – Ja. Ja. Og der har vi også en tobakspolitik, vi har skrevet ned, og har lavet proces med... (...) Med de der seniorhold, for det var der, de største problemer var, især med det der snus, ik? Det lå bare alle steder, ik. De var begyndt at købe til hinanden, og det var bare pisse ulækkert.

I citatet ovenfor beskriver træneren ligeledes, at foreningen har arbejdet med tobak og været igennem en proces, hvor arbejdet med tobakspolitikken er endt med synlige bannere i gymnastiksalen. Holdninger til alkohol, der ikke er nedskrevet, kunne derfor tydeliggøres gennem en større proces og dialog i foreningen, så der er en tydelig nultolerance. Trænerne oplever dog, at det primært er blandt unge på seniorholdene, hvor gymnasterne primært er over 18 år, at alkohol fylder.

Figur 5 viser, at størstedelen af bestyrelse/ledelse, trænere og unge tror, at foreningen har en alkoholpolitik 'Fordi alkohol er en risikofaktor for sundhed og trivsel', 'For at der er klare regler om alkohol til aktiviteter og arrangementer i foreningen', samt 'For at give unge alkoholfrie fællesskaber'.

Figur 5. Hvorfor foreningen har en alkoholpolitik.



Det tyder altså på, at respondenterne associerer en alkoholpolitik med både et sundhedsmæssigt og forebyggende initiativ i foreningen og særligt overfor unge i form af alkoholfrie fællesskaber. Men også praktisk i form af at have klare regler for alkohol til arrangementer og aktiviteter i foreningen.

I begge de kvalitative interviews kom det frem, at der havde været tidligere begivenheder eller oplevelser med alkohol og unge, der betød, at foreningerne havde taget stilling til alkohol.

Y – Men det er rigtigt nok, at hverken Jyske Mesterskaberne, Sjællandsmesterskaberne eller Danmarksmesterskaberne slutter af med en middag. Det er bare gå på frisk der, og gå hjem. Så der er heller ikke rigtig mulighed for det.

Æ – Nej, man gjorde i sin tid det, der blev holdt fest efter hver eneste af de konkurrencer, men det blev lukket, fordi at det stak af med hensyn til druk.

Førhen har der altså været en kultur med fester og alkohol efter konkurrencer, men kulturen er ændret til, at der ikke længere er fællesmiddage og fester i sammenhæng med stævner. I det andet fokusgruppeinterview kom det frem, at forbundet for sporten havde lavet regler for alkohol efter et stævne, hvor unge sportsudøvere havde været med til fest:

X: Hvad tænker I egentlig, om det der med at lave regler i forhold til de unge, når de unge er til stede og lave nogle alkoholpolitikker?

4: Jeg ved, at dem, der også blev refereret til af unge, (...) var fordi de var et virkelig ungt hold, som deltog i seniorrækken. Og altså, jeg har festet med dem, og det var virkelig sjovt, og de havde det også virkelig vildt, men jeg kunne godt forstå, at træneren ligesom gav udtryk for, at det var svært at stå inde for nogle gange, sådan fordi, at der bare blev serveret alkohol, og de var meget unge (kort grin) eller sådan.

X: Så er det også for trænerens egen skyld på en måde, eller?

4: Ja, jeg tror nogle gange, det var lidt svært at have dem [de unge] med tilbage og så forklare forældrene, hvorfor de havde det så skidttagtigt sådan ja, så... jeg ved det ikke.

Da den pågældende sportsgren er lille på tværs af Danmark, oplever trænerne, at unge (juniorer) deltager i events, der ellers kun ville være for seniorer. Det har skabt nogle situationer, der betyder, at sportens forbund har udstukket regler om, at alkohol ikke må serveres, når man er under 16 år.

Opsummering – alkoholpolitik i foreningerne

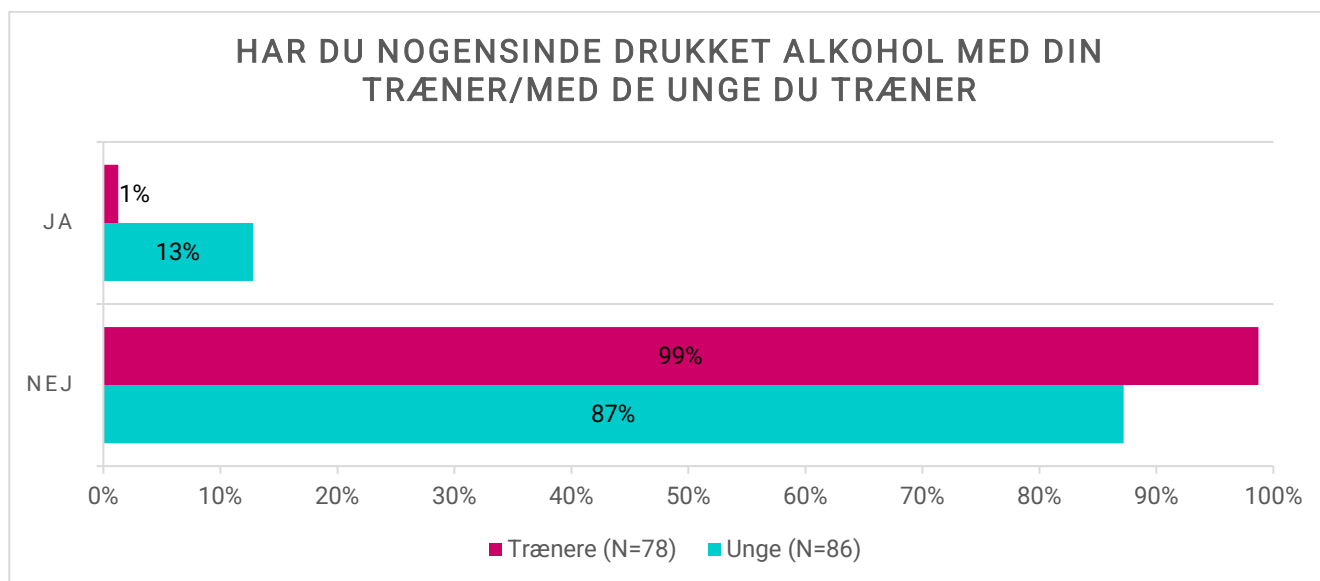
Resultaterne viser, at der er stor forskel på, om foreningerne angiver at have en alkoholpolitik. Derudover er der stor forskel blandt bestyrelse/ledelse, trænere og unge, om man ved, at der er en alkoholpolitik i foreningen. Blandt bestyrelse svarer omkring halvdelen 'ja, vi har klare regler for alkohol' og den anden halvdel svarer 'nej, vi har ikke en alkoholpolitik'. Unge svarer i højere grad 'ved ikke', mens trænere svarer 'ja, men kan ikke huske reglerne.' De fleste angiver at alkoholpolitikken er en udmelding fra bestyrelse/ledelse. De samme tendenser går igen i de kvalitative fund.

Trænere som rollemodel

Trænerne har en særlig rolle da de, de tilbringer mest tid med de unge i foreningen. Trænerne kan have betydning for de unges adfærd, da de kan være gode rollemodeller eller videregive en alkoholkultur i foreninger. Det kan være relevant at undersøge trænerens egen opfattelse af rollen som træner.

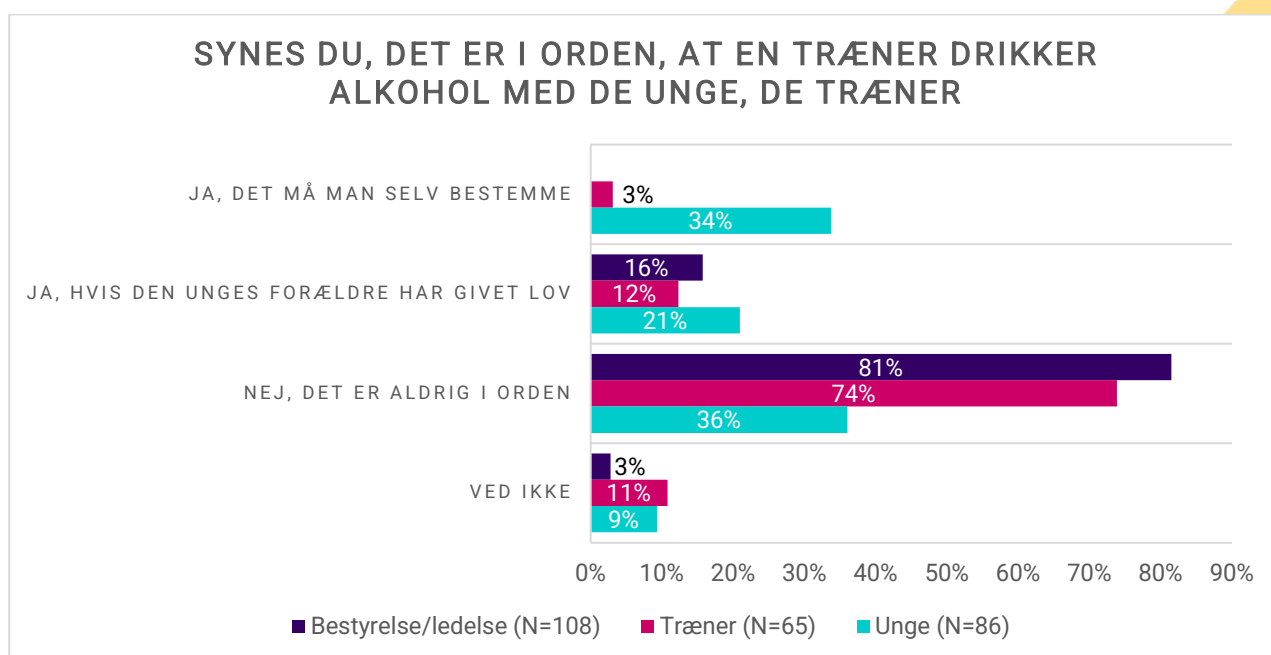
Trænerne og unge medlemmer blev spurgt, om de henholdsvis nogensinde har drukket alkohol med unge eller om unge har drukket med deres trænere. Figur 6 viser, at langt størstedelen af trænere og unge svarer 'Nej' til, at de har drukket alkohol sammen. Dog svarer 13% af de unge og 1% af trænerne 'Ja' til spørgsmålet.

Figur 6. Drukket alkohol med sin træner/med de unge man træner.



Respondenterne er også blevet spurgt, om de synes det er i orden, at træneren drikker alkohol med unge, som de selv træner. Figur 7 viser, at størstedelen af trænere og bestyrelse/ledelse angiver, at det aldrig er i orden. Hver femte bestyrelse/ledelse besvarer, at det er i orden, hvis forældre har givet lov. Blandt unge svarer lidt mere end hver tredje 'Ja, det må man selv bestemme'.

Figur 7. Holdning til om det er i orden, at træneren drikker alkohol med de unge.



I fokusinterviewet blev deltagerne præsenteret for en række scenarier med trænere, unge og alkohol (23). I følgende reflekterer trænerne over et scenarie, hvor trænerne for et hold med unge går med til at fejre en sejr med øl. Trænerne kan slet ikke forestille sig at drikke alkohol med unge:

1: Jeg synes også bare det er interessant fordi, der er en kæmpe forskel, om det der, om man bakker op i det, ikke [at drikke alkohol]. Altså sådan, om man siger, "hey fedt mand, lad os drikke

den øl" ikke, fordi så bliver det lige pludselig sådan den der kultur, man tager med, eller det er det, man skal gøre hver gang, man ligesom vinder, ikke.

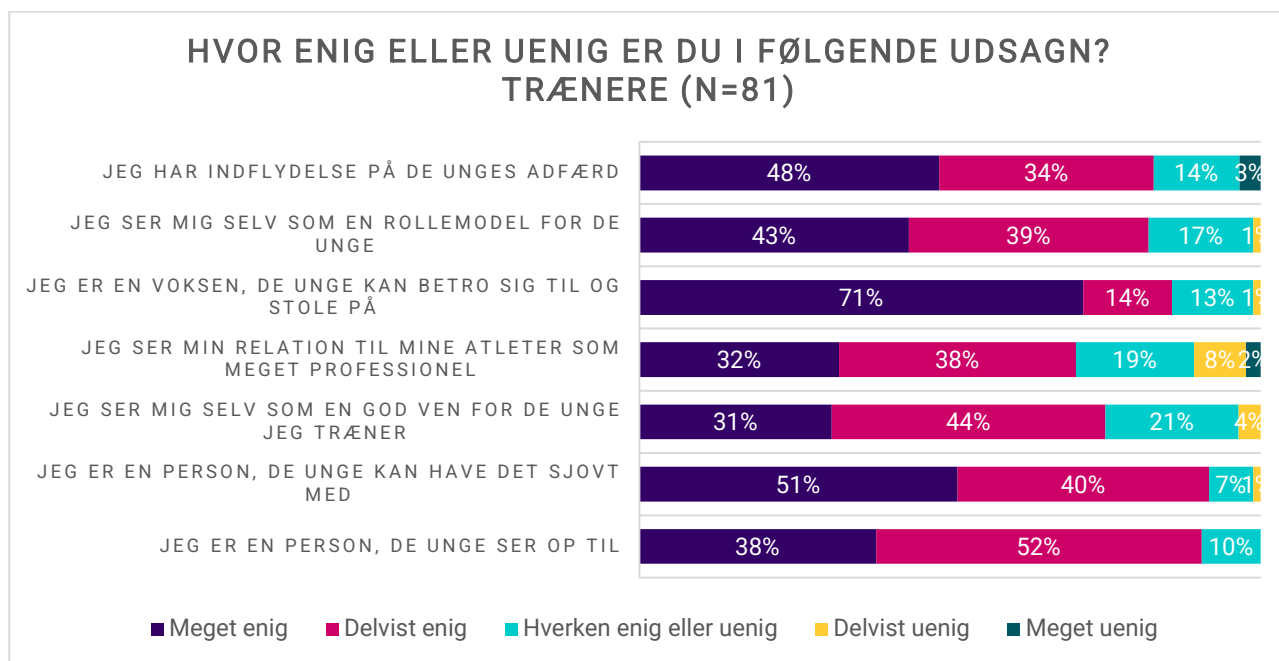
3: Som i godt eller skidt?

1: Som i skidt, altså fordi, det er jo ikke sådan, det er jo ikke derfor man skal vinde, eller du kan lige så godt lære dem noget andet, der måske er lidt mere interessant.

Trænerne her er bevidste om deres rolle, og at man som træner, kan risikere at videregive en alkoholkultur til unge. Så trænerne er reflekterede og bevidste om deres rolle og indflydelsen på unge.

For at få et indblik i forholdet mellem trænere og unge blev de spurgt til trænerrollen. Trænerne blev bedt om at angive, hvor enige de var i en række udsagn om træneren. Figur 8 viser, at 85% af trænerne er 'meget enig' eller 'delvist enig' i, at 'Jeg er en voksen de unge kan betro sig til og stole på' og 91% er overvejende enig i, at 'Jeg er en person, de unge kan have det sjovt med'. Tendensen viser, at bestyrelse/ledelse var 'meget enig' i størstedelen af udsagnene. Især er bestyrelse/ledelse 'Meget enig' i at 'Trænerne er en person, børn og unge kan se op til' (data ikke vist). De unge svarer i højere grad at være 'meget enig' og 'delvist enig' i 'Min træner er en person, jeg kan have det sjovt med'. (data ikke vist).

Figur 8. Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om din rolle som træner?



Resultaterne viser, at trænerne er overvejende enige i at være en rollemodel, samt at have indflydelse på unges adfærd. Det er interessant i sammenhæng med forebyggelse af unges alkoholforbrug. Trænerne kan være gode eksempler for unge i foreningslivet, men omvendt kan de også være med til at fremme en alkoholkultur hos unge.

I fokusgruppeinterviewet blev deltagerne bedt om at vælge ud fra en række udsagn, hvilke beskrivelser, der passede bedst på deres trænerrolle (23). De valgte ligeledes følgende udsagn:

Y – Jeg tror jeg meget på den med at være en 'person de unge kan have det sjovt med'. Det er i hvert fald noget, jeg har tænkt over, og er noget jeg gerne vil. Ikke sådan... Jeg gider heller ikke at

skulle sige tingene tusinde gange, for de skal også høre efter, når jeg siger noget. Og det er måske et modspil til at være så perfekt, for jeg vil gerne have gymnastik skal være et sted, hvor man kan komme og gøre noget, der er fjollet, og det må gerne være dumt. (...)

Bryde nogle grænser og få dem til, at gøre noget, de ikke ville have gjort. Havde de gjort det i gymnasiet, så havde de været døde, ik. Men når man er til gymnastik, så kan vi gøre det.

Foreningslivet kan tilbyde en anden type fællesskab, end det de unge møder andre steder i deres sociale liv. Trænerne udtrykker, at de unge kan få lov at lege og have det sjovt, uden at tænke over deres fremtoning.

Der er enighed blandt trænerne om, at forholdet til unge, hverken er meget professionelt eller som en god ven, men noget derimellem. En af gymnastiktrænerne beskriver det som at være en ligemand:

Y: Så med den her aldersgruppe, der tror jeg, man er lidt en mellemting at være ven og være professionel. Man er ikke en ven, men man vil gerne være en ligemand i en eller anden grad.

Modsat spørgeskemaundersøgelsen har trænerne i det kvalitative interview til at starte med sværere ved at beskrive sig selv som rollemodel og et forbillede. Selvom en af de ældre trænere beskriver de yngre trænere som gode rollemodeller for unge, ser trænerne igen forholdet som gensidigt:

1: Jeg ser mig i hvert fald ikke selv som en rollemodel for de der børn der, og det gør jeg primært ikke, fordi jeg er bare for gammel til at være rollemodel for dem, altså sådan, men jeg synes at I er nogle sådan virkelig gode rollemodeller for dem. Altså jeg tror, at nogle af dem, man vil spejle sig i, det er jer, og det synes jeg, det er megafedt, at vi ikke alle sammen er gamle tørre røvhuller som mig. Jeg tror, I er bedre rollemodeller.

3: Jeg tror, de ser meget op til os alle sammen.

4: Jeg er nogle gange sygt... jeg har svært ved sådan at sige, at de ser op til, eller jeg er en rollemodel, fordi jeg er også mega intimideret af dem [unge] ofte, så jeg ser også virkelig meget op til dem. (...)

4: ... og sådan har bare intet problem med at dække mig op eller sådan [dække en person op i sporten], og jeg synes, det er svært at dække hende op eller sådan, det synes jeg bare også er megafedt. Jeg føler det er meget gensidigt.

Trænerne ser også op til unge, især i forhold til selve udøvelse af sporten. I løbet af interviewet taler trænerne sig mere ind på at være rollemodeller, men det er rollemodeller særligt indenfor sportsgrenen:

3: Ja altså jeg synes da godt, at vi kan tage den, ikke at man selv ser sig som det [rollemodel], men det er vi jo. Jeg har en ide om, at Mathilde [ung spiller], ser meget op til mig og Vera [træner], eller hun er i hvert fald meget spørgende ind til, (...) hvordan man kan blive så god som dame [spiller].

Så selvom trænerne har svært ved at tage udsagnet om at være en rollemodel på sig, beskriver de flere gange, hvordan de unge ser op til dem i både sporten, og som personer.

En af gymnastiktrænerne fortæller, at han ønsker at flytte unge og have indflydelse på deres adfærd. Ligesom fundet i spørgeskemaet, oplever han, at unge betror sig til ham:

Æ: Der er forskel på, hvilken rolle man selv synes, man har, og hvad de [unge] synes, man har. Fordi jeg tror den her, hvor der står... "Jeg har indflydelse"... Altså jeg vil gerne flytte dem... og have indflydelse på, de bliver nogen gode mennesker, både på den ene og den anden og den tredje måde. Det vil jeg gerne. Øh, så var det, det med at betro sig. Den rolle har jeg haft på det damehold nu. Det er mig, de går til, når de synes, det er svært. Jeg ved ikke, hvor mange tudende piger jeg har haft, som synes hele verden er ved at falde sammen. Og jeg ved ikke, hvor mange aftaler jeg har lavet om, at så gør vi det særligt sådan sammen med dig. Hvor... da jeg meddelte, at jeg holdt pause, der var det første de spurgte om, hvem de så skulle gå til, ik. Fordi når vi har alle vores problemer, fordi vi... det er også noget andet i den sfære vi er i med så unge mennesker, de er virkelig... Jeg kalder det generation fucked up. Forstået på den måde, at når man gerne vil være perfekt alle steder, og gerne vil lykkes alle steder og være rigtig, så kan man næsten kun skuffe, ik. Så er det altså rigtigt, rigtigt hårdt, når noget begynder at drille i skolen eller til gymnastik eller alle mulige steder. Så der har jeg haft sådan en rolle der.

Træneren beskriver unge som en generation, der har meget pres på sig med at skulle være perfekte. I den sammenhæng bliver træneren en person, unge kan betro sig til, og som kan hjælpe unge, når de har det svært - også uden for sporten. Trænerne har altså et stærkt bånd til de unge på holdet.

I kvalitative interviews kom det også frem, hvad der motiverede trænerne for at være trænere. Trænerne beskriver, at de er der for at videregive deres passion for sporten og lære fra sig. De ser sig ikke som et pasningstilbud, men i højere grad som nogen, der er på lige fod med unge, de træner. Ligeledes handler det om at videregive glæden ved sporten og give sine egne oplevelser med sporten videre:

3: Men også i forbindelse med det, også det med at give dem noget glæde ved at træne. (4: Ja.) Og glæde ved sporten, så det er meget, altså omhandler sporten også.

4: Jaja, præcis. Sådan at det er fedt dyrke sport..

Trænerne ønsker at videregive den gode moral, som også er et element i sporten, men også god opførsel i situationer, der ikke nødvendigvis handler om sporten:

1: Ej, for mig er det sådan både det, der i sporten, og de der andre ting, som ligesom er indbygget i sporten, altså fællesskab, hvordan de er sammen, hvad de gør sammen, og sådan noget ikke, og så er der jo også (...) et eller andet moralsk element i den sport vi dyrker (...)

4: Ja, jeg tror bare sjældent, jeg ser mig som en pædagog, giver det mening? eller sådan, jeg formidler den sport, jeg kommer med sådan, og så vil jeg gerne snakke med dem, fordi jeg synes, de er søde og sjove og sådan.

3: Men for eksempel, så sagde du med det andet scenarie med 'Anders' [Fiktiv person fra vignette], det han sagde omkring pigerne, de skulle bare have noget alkohol i sig så... (4: Ja.)... Der sagde du også, ... der ville du prøve og sige noget. Det er da også at prøve... at styre deres adfærd.

Trænerne beskriver altså flere gange, at de gerne vil påvirke unge positivt, både til at blive gode til sporten, men også til at være gode unge mennesker.

Det kom også frem i slutningen af interviewet med trænerne, at det var en positiv oplevelse, at få lov at tale sammen og reflektere sammen over rollen som træner. Trænerne oplevede, at de ikke tidligere havde gjort sig overvejelser om deres rolle som træner. Derfor kan foreninger med fordel sætte trænerne sammen og have en dialog og refleksion om trænerrollen.

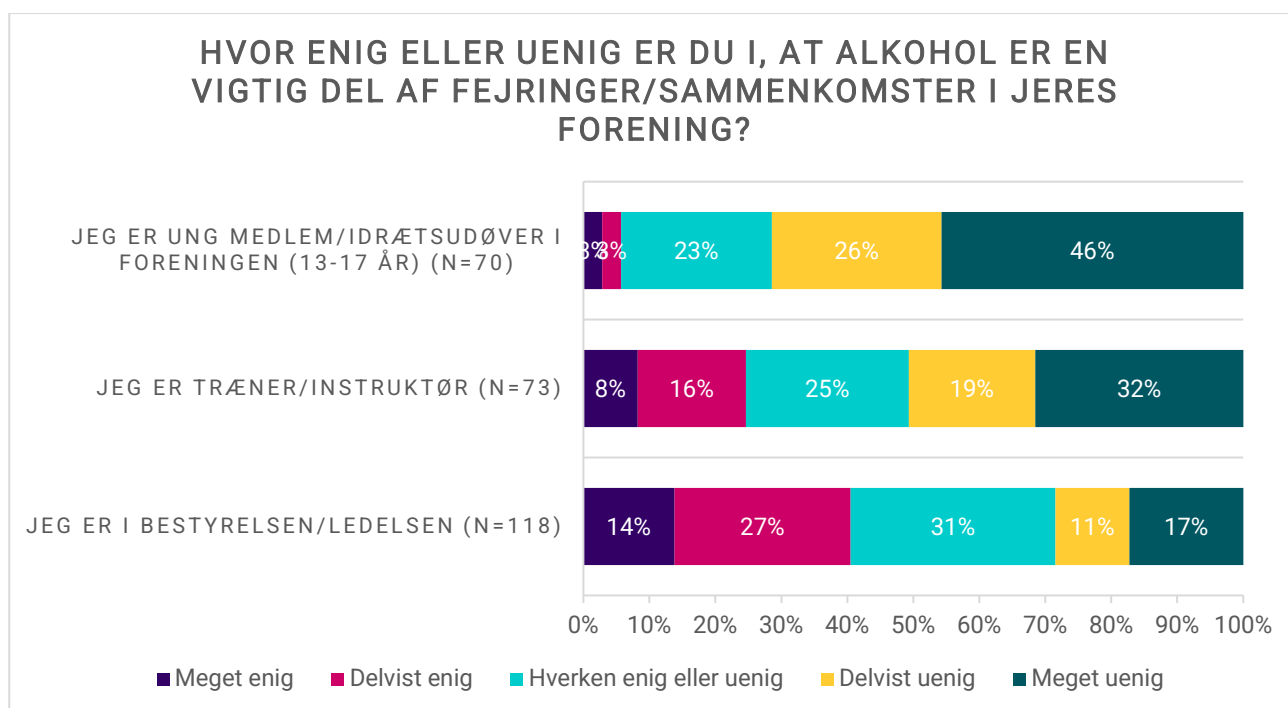
Opsummering – Træneren som rollemodel

Unge og trænerne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de hovedsageligt ikke har drukket alkohol sammen. 13% af unge har drukket med deres træner, mens kun 1% af trænerne angiver, at de har drukket alkohol med unge. Størstedelen på tværs af respondenter angiver ligeledes, at det aldrig er i orden, at træneren drikker alkohol med unge, som de er træner for. I spørgeskemaundersøgelsen angiver trænerne, at de er overvejende enige i, at 'Jeg er en voksen, de unge kan betro sig til og stole på' og 'Jeg er en person, de unge kan have det sjovt med'. De kvalitative fund viste, at trænerne først var ydmyge overfor at se sig selv, som rollemodel for unge, men det kom frem, at unge ser op til, trænerne som forbilleder, og trænerne vil gerne have positiv indflydelse på unges adfærd.

Oplevelser med alkoholkulturen i foreningen

I spørgeskemaundersøgelsen bliver respondenterne spurgt ind til holdninger og oplevelser med alkohol i foreningen for at få en forståelse af alkoholkulturen. Figur 9 viser en tendens til, at bestyrelse/ledelse i højere grad er enig i, at alkohol er en vigtig del af fejringer og sammenkomster i deres forening. Hver fjerde træner er delvist enig, mens over halvdelen af unge er delvist eller meget uenige i udsagnet. Altså tyder det på, at alkohol i højere grad er vigtigt for voksne i foreningen end for unge.

Figur 9. Hvor enig eller uenig er du i, at alkohol er en vigtig del af fejringer/sammenkomster i foreningen.



Alkohol fylder ikke meget for unge i foreningen, men ser ud til at være mere 'vigtigt' for de voksne i foreningen. Trænere og bestyrelse/ledelse i foreningerne skal være opmærksom på dette, da de ubevidst kan give en alkoholkultur videre til unge i foreningen.

I det kvalitative interview reflekterer en træner over en oplevelse, han har haft med sin egen søn, der også spiller i klubben:

1: En stor gruppe af dem, vi har, de er 15 år, og det er jo lige nu det [alkohol] sådan begynder at blive interessant for dem. Jeg har min søn som er ... 15 år, ikke. (...) Vi var i Spanien og spille en

turnering sammen med ham og nogle andre fra holdet og deres forældre, og der foreslog mange bare, at sådan for hvert mål vi scorede, så skulle vi drikke et shot, hvilket jeg synes var en håbløs idé. Men jeg kan faktisk godt forstå, hvorfor han foreslår det, fordi han har åbenbart hørt efter, når jeg er kommet hjem og fortalt historier (latter blandt gruppen) og har været på weekend ikke og så sådan, men så jeg tror da også, at sådan... jeg tror da, det kommer.

Selvom alkohol ikke fylder eksplicit for unge, så har de alligevel hørt historier fra ældre generationer, og det kan være med til at skabe en forventning hos unge om, at der skal drikkes alkohol til turneringer. Samtidig er der også en forventning blandt trænerne om, at unge senere hen vil opleve, at alkohol bliver en del af foreningslivet. Der bliver skelnet mellem at være over og under 18 år, for ifølge trænerne er alkohol for voksne, men det er positivt at muligheden for at drikke alkohol er der:

3: Nej, men det er måske også det der med, når man så bliver voksen, som når man når de 18 år, så skal man også selv kunne bestemme, hvornår man drikke alkohol eller ej.

2: Ja, ja præcis.

3: Og så er det jo bare fedt, at muligheden er der.

I kvalitative interviews var reaktionen på en vignette med et fiktivt scenarie om en træner, der deltager i en fest, hvor der blev drukket alkohol med de ældre medlemmer og bestyrelsen i foreningen (23). Trænerne reflekterer og genkender den samme særlige tryghed til festerne i sporten:

4: Ja, men jeg synes sådan til vores fester er jeg ofte bare virkelig, virkelig tryk, fordi at alle bare er fucking søde. (...) Det gør måske, at jeg kan gøre nogle andre ting, som jeg normalt ikke ville, ... så jeg ved det ikke, jeg synes... jeg forstår godt Anders i den situation, det er da mega sjovt. [Vignette om fiktiv person, der er til fest og drikker alkohol med ældre medlemmer i klubben].

X: Så festerne nede i klubben er måske federe end i andre settings?

4: Ja, for det er nederen at tage til gymnasiefest, når man har været til foreningsfest eller sådan ja. (latter blandt gruppen)

3: Ja, men det er rigtigt.

Der er en konsensus om, at festerne i foreningen kan noget andet end for eksempel gymnasiefester, og træneren føler sig personligt mere tryk og afslappet i den festkultur, der foregår i foreningslivet.

I forhold til at have oplevet konflikter svarer størstedelen på tværs af respondenter 'Aldrig' til, om man nogensinde har oplevet konflikter i foreningen på grund af drikkeri (data ikke vist). Over 70% af respondenter svarer, at de er 'delvist uenige' eller 'meget uenige' i, at det er svært at være en del af det sociale fællesskab ved sammenkomster i foreningen, hvor der drikkes alkohol, hvis man ikke selv drikker (data ikke vist). I spørgsmålet om respondenterne oplever, at det er svært at sige 'nej tak' til alkohol i foreningen, svarer 90% af på tværs af respondenter 'Nej, aldrig' (data ikke vist). Det tyder altså på, at alkohol ikke fylder på en måde, hvor de oplever et drikkepres i de foreninger, der har svaret på spørgeskemaet.

I det kvalitative interviews kom det frem, at der har været situationer før corona, hvor der blandt unge er blevet drukket meget alkohol. Træneren, der oplevede hændelsen syntes, det var pinligt og uheldigt signal at sende til værterne til arrangementet:

X - Hvordan er det, som træner at stå i den situation? For man er vel alene afsted uden forældre?

Æ – Ja, det var megapinligt. Altså, det var megapinligt. Og det er en hårfin balance at ødelægge det hele for dem, også lige at skærme os selv, for det var megapinligt overfor de norske arrangører.... De synes jo ikke det var særlig sjovt, og se på sådan noget der.

X – Jamen jeg tænker også det er et stort ansvar, at stå med så mange unge mennesker...

Æ – Ja, for vi aner jo ikke, hvor de blev af. Fandt de nu hotellet? Gik de nu det rigtige sted hen. Det var... Jeg fik så nogen til at følge dem tilbage. Den ene der blev sendt hjem, blev fulgt hjem og lagt i seng af en af de andre. Så. Det var virkelig ærgerligt. Det var i 2019, men det var også sidste gang der var noget... Og så var det jo, at det stak helt af.

Samtidig beskriver træneren et dilemma om ikke at ødelægge festen for unge, samtidig med at oplevelsen var pinlig overfor arrangørerne. Træneren tager ansvar for situationen, og unge bliver sendt hjem, fordi de er for fulde til at deltage i arrangementet.

Opsummering - Oplevelser med alkoholkulturen i foreningen

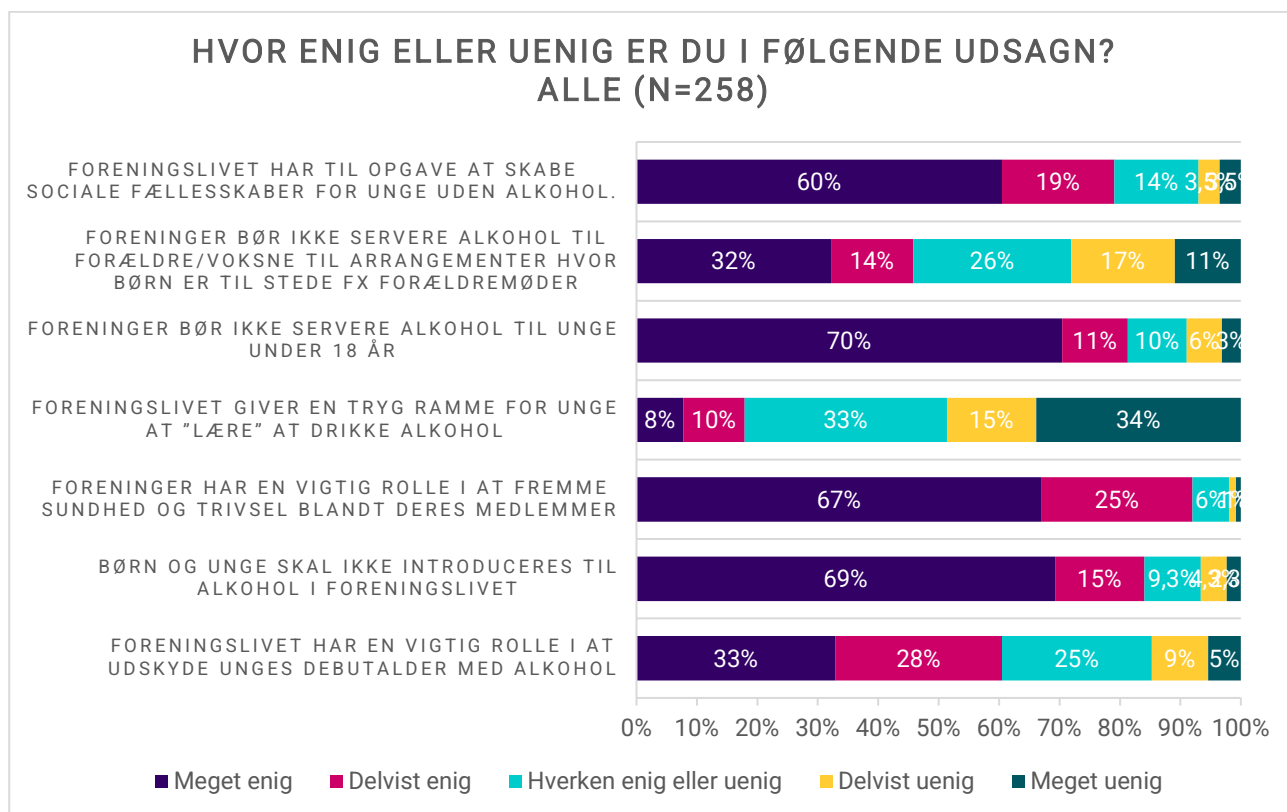
Der er stor forskel blandt bestyrelse/ledelse, trænere og unge, om man angiver, at alkohol er en vigtig del af fejring og sammenkomster i deres forening. Bestyrelse/ledelse er i højere grad enig i udsagnet, mens hver fjerde træner er delvist enig, mens over halvdelen af unge er overvejende uenige i udsagnet. Altså tyder det på, at alkohol i højere grad er vigtig for voksne i foreningen end for unge. De færreste respondenter har oplevet konflikter på grund af alkohol eller har oplevet, at det var svært at sige 'nej tak' til alkohol i foreningen.

Holdninger til alkohol i foreningen

I spørgeskemaet bliver respondenterne bedt om at tage stilling til, hvor enige eller uenige de er i en række udsagn om foreningslivets rolle i forhold til for eksempel forebyggelse og skabe alkoholfrie fællesskaber for unge.

Figur 10 viser, at 92% af respondenterne er 'meget enig' eller 'delvist enig' i, at 'Foreninger har en vigtig rolle i at fremme sundhed og trivsel blandt deres medlemmer'. Størstedelen er ligeledes overvejende enige i, at 'Børn og unge ikke skal introduceres til alkohol i foreningslivet', og at 'Foreninger ikke bør servere alkohol til unge under 18 år', samt at 'Foreningslivet har til opgave at skabe sociale fællesskaber for unge uden alkohol'.

Figur 10. Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om foreningens rolle.



Størstedelen svarer i spørgeskemaundersøgelsen 'delvist uenig' eller 'meget uenig' i at 'Foreninger giver en tryk ramme for unge at 'lære' at drikke alkohol' (Se figur 10). Alligevel er det værd at nævne, at der er 18%, der er 'meget enig' eller 'delvist enig' i udsagnet.

Desuden er der større variation i, hvorvidt respondenterne er enige eller uenige omkring servering af alkohol til forældre og voksne til arrangementer, hvor børn er til stede. Det tyder på, at foreningerne ikke er lige så forsigtige med servering af alkohol til voksne, selvom der er børn og unge til stede. Overordnet viser resultaterne, at foreningerne er fortalere for at forebygge alkoholforbruget blandt unge samt at fremme sundhed og trivsel hos deres medlemmer.

I tråd med overstående fund, fandt vi i kvalitative interviews, at trænerne var enige om, at det skal være et pusterum fra hverdagslivet at komme i foreningen. Foreningen er et sted, hvor det ikke handler om alkohol men i højere grad om sport:

3: Ja altså at de [juniorer, børn og unge] kan deltage i et foreningsliv, hvor de ikke bliver tvunget eller påduttet, at det er alkohol, det handler om. (1: Jaja) ... at unge bare generelt kan få lov til at deltage i foreningsliv, hvor det handler om sport og ikke om (1: Præcis) fester og alt muligt - for det gør så meget andet i deres liv.

Modsat opstår der en ambivalens i og med, at der er en enighed blandt trænerne om, at dét at drikke alkohol også er sjovt og at feste med sine venner på tværs af sporten:

3: Men det er også bare sådan man bruger så meget tid på sporten, så når vi så endelig ses til DM, hvor at det både er alle fra Jylland, der kommer og dem fra Sjælland, og vi alle sammen bliver

samlet, så er det ligesom at være til fest med alle ens venner, man har bare lyst til at have det virkelig sjovt og drikke sig fuld.

Det bliver altså adskilt, hvad trænerne ønsker, når de selv spiller, mens trænerne ikke ønsker, at unge nødvendigvis skal introduceres til alkohol. Der ses et forsøg på at balancere, at alkohol er en del af det sociale liv til fester efter stævner. De kvalitative fund viser, at alkohol virker til at have et stærkt socialt element til større arrangementer, hvor man mødes på tværs af landet og hold. Alkohol og festkulturen er associeret med noget positivt, når trænerne selv er involveret, men mere negativt når det handler om unge, der har drukket sig for fulde til et stævne. Der er altså en stærk skelnen både i de kvalitative og kvantitative fund mellem, at trænerne synes alkohol er i orden for de voksne i foreningen, men ikke for de helt unge i foreningen.

Opsummering - Holdninger til alkohol i foreningerne

Deltagerne i spørgeskemaet er 'meget enig' i, at foreninger har en rolle i at forebygge børn og unges alkoholforbrug, samt at fremme deres medlemmers sundhed og trivsel. Der er større uenighed i udsagn, der handler om servering af alkohol til voksne til arrangementer, hvor der også er børn og unge til stede. Desuden er de fleste respondenter overvejende uenige i, at foreningerne giver en tryk ramme for unge at lære at drikke alkohol.

Foreningerne er indstillet på at have en rolle i at forebygge unges alkoholforbrug og ikke servere alkohol til unge 18 år. Der kan være stor forskel på foreningernes tilgang til alkohol, men det viser, at foreningerne kan være en vigtig aktør i at nedbringe unges alkoholforbrug og skyde alkoholdebuten i Danmark. Dog viser de kvalitative fund, at foreningerne også kan være med til at fastholde, at alkohol er en del af en fejring og festkultur.

Konklusion

Alkohol & Samfunds pilotundersøgelse af alkoholkulturen i foreningslivet giver et indblik i, hvordan alkoholkultur præger en række danske foreninger. Undersøgelsen har et mindre omfang og trods en vis mængde besvarelser, er der behov for en større afdækning for at gøre konklusionerne repræsentative.

Ligesom i litteraturen har Alkohol & Samfund en formodning om, at der er stor forskel på alkoholkulturen på tværs af type af sportsgrene. Dog har vi ikke haft mulighed for at undersøge dette perspektiv i undersøgelsen. Derfor er det relevant at undersøge i hvilken grad, at alkohol spiller en rolle indenfor specifikke sportsgrene eller foreninger.

Denne undersøgelse viser tendenser for alkoholkulturen i foreningslivet, og områder der kan være interessante at se nærmere på i forebyggelsesarbejdet og kan give et bud på, hvilke muligheder der kan være i et muligt fremtidigt samarbejde med foreningslivet.

Undersøgelsen viser, at der er stor forskel på, om man oplever alkohol i foreningen, alt efter om man er ung under 18 år, træner eller bestyrelse/ledelse i foreningen. Det kan tyde på, at unge i foreningerne i mindre grad bliver introduceret til alkohol, når de er under 18 år. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at alkohol er en del af foreningslivet til arrangementer i foreningen, dog hvor der primært er voksne til stede. De kvalitative interviews med trænere giver indtryk af samme skelnen mellem unge og voksne i foreningen. Alligevel kan fortællinger og historier skabe forventninger hos unge om, at når de bliver ældre vil alkohol indgå som en del af fejringerne ved stævner og konkurrencer. I kvalitative fund kom det også frem, at unge trænere under 18 år og unge omkring de 18 år er blevet for fulde til arrangementer, hvor indtaget af alkohol har taget overhånd.

Der er også stor forskel på, om foreningerne angiver at have en alkoholpolitik og stor forskel på, om man kender til foreningens alkoholpolitik. Der er en tendens til, at bestyrelsen/ledelse kender til, om foreningen har en alkoholpolitik, mens det er mere uklart for trænere og unge. Samme tendens viser sig i kvalitative fund med trænere. Det er tydeligt i både interview og spørgeskemaundersøgelsen, at en alkoholpolitik ikke nødvendigvis er skrevet ned, men at foreningen har taget stilling, og det kan være en uskreven regel eller en udmelding fra bestyrelsen. Derfor kan foreningerne med fordel tage stilling til alkohol eller tydeliggøre foreningens alkoholpolitik for deres medlemmer og trænere.

13% af unge angiver at have drukket alkohol med deres træner, mens de fleste angiver ikke at have gjort det. I kvalitative fund var der heller ikke oplevelser blandt trænere med at drikke alkohol med unge. Trænere beskrev sig selv som at være en person, unge kan have det sjovt med, og trænere så sig selv i højere grad som ligeværdige i relationen til unge, fremfor 'som en ven' eller som 'et meget professionelt forhold'. Trænere er meget motiveret af at give de gode oplevelser med sporten videre til unge.

Deltagerne i undersøgelsen er overvejende enige i, at foreninger har en vigtig rolle i at fremme sundhed og trivsel for deres medlemmer. Derudover er de enige i, ikke at servere alkohol til børn og unge under 18 år, samt at børn og unge ikke skal introduceres til alkohol i foreningslivet. Til sidst er de enige i, at foreningslivet har til opgave at skabe sociale fællesskaber uden alkohol for unge. Det tyder altså på, at foreningslivets aktører er overvejende enige i, at foreninger gerne må involvere sig i at fremme sundhed og forebygge alkohol blandt unge. Derfor er foreningerne en ressource som kommuner og organisationer med fordel kan tænke ind i det videre arbejde med unge og rusmiddelforebyggelse.

Perspektivering: Er foreningerne parate til at lave alkoholpolitik?

I Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakke om alkohol anbefaler Styrelsen samarbejde og partnerskaber med blandt andet frivillige foreninger og organisationer (22). Foreningerne har en vigtig rolle i forhold til at signalere en holdning til alkohol og sikre, at fester og arrangementer i foreningsregi sker i et inkluderende miljø. Derudover anbefaler Styrelsen, at foreningerne skaber et trygt miljø for børn og unge, samt at reagere på trivselsproblemer (22).

I Danmark er trænere typisk frivillige eller får et symbolsk beløb for at træne. Foreningslivet er i stor stil drevet af frivilligt arbejde og engagement, og det kan i forvejen være svært at fastholde. Derfor kan det også være svært at stille store krav til de frivillige.

I et eksplorativt studie blandt danske foreninger af Madsen og Rotevatn fra 2012, undersøges idrætsforeningers erfaringer med implementering af en alkoholpolitik for at udvikle et beslutningsgrundlag for, hvorledes alkoholpolitisk arbejde i idrætsforeninger kan igangsættes i fremtiden (56). Madsen og Rotevatn konkluderer, at en alkoholpolitik i en idrætsforening kan fordre til ændringer i foreningens brug af alkohol, hvis idrætsforeningen tilknytter alkoholpolitikken en værdi som en forebyggende ressource (56). Samt at forandring kan ske, gennem diskussion og dialog imellem idrætsforeningens medlemmer, og at støtte og vejledning fra relevante eksterne organisationer kan bidrage til igangsættelse af disse diskussioner (56).

Alkohol & Samfunds spørgeskemaundersøgelse viser, at foreninger er enige i at ville bidrage til at udskyde børn og unges alkoholdebut, samt at understøtte alkoholfrie fællesskaber for børn og unge.

Derfor kan der være et potentiale og aktualitet i at igangsætte indsatser, der kan støtte idrætsforeninger i at skabe dialog og udarbejde en alkoholpolitik. Kommuner, idrætsforbund og interesseorganisation kan med fordel støtte foreningerne i arbejdet med alkoholforebyggelse i foreningslivet.

Erfaringer fra 'The Good Sports Program'

Siden 1997 har man i Australien, arbejdet med en sundhedsfremmende indsats i idrætsforeninger kaldet "The Good Sports Program". Indsatsen omfatter både mental sundhed, rygning, tobak og ulovlige stoffer. En særlig del af indsatsen fokuserer på at beskytte børn og unge fra at blive eksponeret for alkohol og andre rusmidler i foreningslivet (57). I dag er over 9.000 klubber en del af programmet i hele Australien. 'The Good Sports program' har lykkedes med at reducere medlemmers skadelige alkoholforbrug med 37 % og overordnede skader med 42 % (57). Lovgivning om alkohol i Australien adskiller sig dog fra den danske kontekst, i og med at foreninger skal have en alkohollicens fra staten, hvis der bliver solgt eller i det hele taget drukket alkohol på deres matrikel (58,59).

Indsatsen på alkoholområdet er en multikomponent intervention, der gradvist implementeres over 2,5 år. Interventionen består af implementering af alkoholforebyggende strategier i tre niveauer (60). Interventionen består blandt andet af omfattende strukturelle tiltag omkring udskænkning af alkohol i klubben, samt udarbejdelsen af en alkoholpolitik. Interventionen er beskrevet i Kingsland et al. (2011) (60).

Rowland et al. (2019) har foretaget et randomiseret kontrolstudie, der målte effekten af interventionen i fodboldklubber. Intervention var kun målrettet medlemmer over 18 år. Studiet viste, at interventionen reducerede det overordnede forbrug af alkohol i klubberne (61). Desuden viste studiet den indirekte effekt, at klubber med de forebyggende strategier, hvor alkoholforbruget var reduceret, øgede medlemmers deltagelse i klubben. Modsat viste studiet en direkte effekt, at interventionen var associeret med en reduktion i medlemmers deltagelse i klubben (61). Forfatterne forklarer, at det kan skyldes, at intervention kan have forskellig effekt på forskellige typer af medlemmer. For de medlemmer der drikker meget, kan alkohol være en vigtig del af fejring og det sociale i klubben (61). Derfor kan interventionen for disse medlemmer betyde mindre deltagelse i takt med mindre alkoholforbrug. Mens medlemmer der drikker mere moderat, kan opleve interventionen som at opbygge et mere ansvarligt fællesskab og øge deres deltagelse i foreningslivet (61).

'The Good Sports Program' har haft en god effekt og er enormt udbredt i Australien. Materialer, evalueringer og viden er let tilgængeligt på deres hjemmeside¹. Det kan give inspiration til, hvordan en eventuel indsats i dansk kontekst kan se ud.

Erfaringer fra arbejdet med røgfri miljøer

DGI Storkøbenhavn og Københavns kommune har arbejdet med at skabe røgfri miljøer, dér hvor børn og unge færdes (62). Projektet har bestået af dialogmøder, røgfri events og implementering af røgfri matrikel.

I forbindelse med projektet udarbejdede foreningerne røgpoltikker og fik hjælp til at udbrede budskabet fx på hjemmeside, sociale medier og til medlemmer, trænere og forældre. Evalueringerne fra projektet fremhævede, at inddragelse af foreningerne er afgørende for at skabe en kulturændring (62).

¹ <https://goodsports.com.au/>

Derudover ønskede foreningerne at kommunen tog politisk stilling, så det ikke var op til den enkelte forening. Selvom der i projektet er blevet arbejdet med røg, kan man forestille sig det samme gør sig gældende på alkoholområdet.

I projektet blev både bestyrelsesmedlemmer og trænere inddraget i processen, hvor de frivillige i foreningen både blev rollemøder på idrætsanlæggene, men også internt i foreningen. DGI anbefaler at arbejde med de inddragende og dialogbaserede aktiviteter i idrætsforeninger med egne faciliteter og klubhuse (62).

Aktiviteter som eksempelvis workshops, events og dialogmøder, der inddrager medlemmer, trænere, forældre og bestyrelsesmedlemmer samt forpagtere til caféer. I projektet blev der anvendt skiltning af glade børn med budskabet 'Tak, fordi du ikke ryger', og det var meningsgivende og fremmende for røgfri anlæg (62). Lignende virkemidler kan gøre sig gældende med arbejdet med alkohol.

Dog kan røg og alkohol adskille sig på den måde, at mange har positive oplevelser med alkohol i foreningslivet. Derfor er det ikke på samme måde sort på hvidt, at man ikke skal drikke alkohol i foreningslivet. Derfor skal udarbejdelse og implementering af fx alkoholpolitikker ske i god dialog med foreningerne, så der bliver gjort overvejelser om, på hvilken måde alkohol i givet fald skal indgå i foreningslivet.

I et fremtidigt arbejde vil Alkohol & Samfund anbefale at styrke dialogen med foreninger om, hvordan man kan arbejde med alkoholforebyggelse. Vores undersøgelser viser, at foreningerne i høj grad er enig i, at alkohol ikke skal serveres til børn og unge, samt at de ønsker at fremme trivsel og sundhed blandt deres medlemmer. Foreningerne ønsker også at skabe alkoholfrie fællesskaber for børn og unge, og derfor er de en vigtig medspiller i det fremtidige arbejde med alkoholforebyggelse.

Litteraturliste

1. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. ESPAD report 2019: results from the European school survey project on alcohol and other drugs. [Internet]. LU: Publications Office; 2020 [henvist 18. februar 2022]. Tilgængelig hos: <https://data.europa.eu/doi/10.2810/877033>
2. Vidensråd for Forebyggelse. Unges alkoholkultur: et bidrag til debatten. København: Vidensråd for Forebyggelse; 2019.
3. Pisinger V, Thorsted A, Jezek AH, Jørgensen A, Christensen AI, Thygesen LC. Sundhed og trivsel på gymnasiale uddannelser 2019. København: Statens Institut for Folkesundhed; 2019.
4. Hviid SS, Holst CA, Becker U, Tolstrup JS. Alkoholrelaterede dødsfald blandt 15-25-årige, 2010-2019. København: Statens Institut for Folkesundhed, SDU; 2021.
5. Rehm J, Gmel GE, Gmel G, Hasan OSM, Imtiaz S, Popova S, m.fl. The relationship between different dimensions of alcohol use and the burden of disease—an update. *Addiction*. juni 2017;112(6):968–1001.
6. World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018 [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2018 [henvist 29. oktober 2021]. 450 s. Tilgængelig hos: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/274603>
7. Koch MB, Diderichsen F, Gronbaek M, Juel K. What is the association of smoking and alcohol use with the increase in social inequality in mortality in Denmark? A nationwide register-based study. *BMJ Open*. 11. maj 2015;5(5):e006588–e006588.
8. Rask S, Eske M. Status på danskernes idrætsdeltagelse 2020. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut; 2020.
9. Rask S, Eske M, Petersen F, Hansen K. Danskernes aktivitetsvalg og organisering i 2020. Aarhus: Idrættens Analyseinstitut; 2021. 27 s.
10. Malmgren M, Vogt-Nielsen K, Hansen H, Børgesen C. Unge og fritidsaktiviteter. *CASA*; 2012 s. 1–139.
11. Santini ZI, Meilstrup C, Hinrichsen C, Nielsen L, Koyanagi A, Koushede V, m.fl. Associations Between Multiple Leisure Activities, Mental Health and Substance Use Among Adolescents in Denmark: A Nationwide Cross-Sectional Study. *Front Behav Neurosci*. 21. december 2020;14:593340.
12. Johansen LS. Trænere drikker med deres teenagespillere. *Politiken* [Internet]. 7. februar 2008 [henvist 3. august 2021]; Tilgængelig hos: <https://politiken.dk/sport/art4737265/Tr%C3%A6nere-drikker-med-deres-teenagespillere>
13. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse F. Vi kan leve længere og sundere: Forebyggelseskommissionens anbefalinger til en styrket forebyggende indsats [Internet]. Kbh; 2009. Tilgængelig hos: https://sum.dk/Media/B/5/Forebyggelseskommissionen_resume.pdf
14. Kjeld SG, Lund L, Andersen S. Kortlægning af den islandske model: familie, venner og fritid som beskyttende faktorer for unges rusmiddelbrug. Statens Insitut for Folkesundhed; 2021.

15. Kristjansson AL, James JE, Allegrante JP, Sigfusdottir ID, Helgason AR. Adolescent substance use, parental monitoring, and leisure-time activities: 12-year outcomes of primary prevention in Iceland. *Prev Med.* august 2010;51(2):168–71.
16. Kristjansson AL, Mann MJ, Sigfusson J, Thorisdottir IE, Allegrante JP, Sigfusdottir ID. Development and Guiding Principles of the Icelandic Model for Preventing Adolescent Substance Use. *Health Promot Pract.* januar 2020;21(1):62–9.
17. DIF, DGI, DUF. Politisk udspil om Foreningsliv og frivillighed. Værdier og anbefalinger. 2019 s. 16.
18. Bendtsen P, Damsgaard MT, Huckle T, Casswell S, Kuntsche E, Arnold P, m.fl. Adolescent alcohol use: a reflection of national drinking patterns and policy?: Country-level factors and adolescent alcohol use. *Addiction.* november 2014;109(11):1857–68.
19. Danmarks Idrætsforbund. Idræt for børn og unge. 3. udgave. Brøndby: Danmarks Idræts-Forbund; 2021.
20. Pape H, Rossow I, Brunborg GS. Adolescents drink less: How, who and why? A review of the recent research literature: Adolescents drink less-a literature review. *Drug Alcohol Rev.* april 2018;37:S98–114.
21. Bundgård T, Egstrup G, Hansen J, Danmarks Idræts-Forbund. Trænerrollen. Brøndby: Danmarks Idræts-Forbund; 2005.
22. Sundhedsstyrelsen. Forebyggelsespakke - Alkohol. 2. udgave. København: Sundhedsstyrelsen; 2018.
23. Alkohol & Samfund. Metoder & litteraturgennemgang - Alkoholkulturen i foreningslivet. En pilotundersøgelse af Alkohol & Samfund. 2022 s. 21.
24. Hastrup K, Rubow C, Tjørnhøj-Thomsen T. Kulturanalyse: kort fortalt. Frederiksberg: Samfundslitteratur; 2017.
25. Skovdal M, Cornish F. Qualitative research for development - a guide for practitioners. 2015.
26. Kidd PS, Parshall MB. Getting the Focus and the Group: Enhancing Analytical Rigor in Focus Group Research. *Qual Health Res.* maj 2000;10(3):293–308.
27. Kitzinger J. The methodology of Focus Groups: the importance of interaction between research participants. *Sociol Health Illn.* januar 1994;16(1):103–21.
28. Modecki KL, Barber BL, Eccles JS. Binge Drinking Trajectories Across Adolescence: For Early Maturing Youth, Extra-Curricular Activities Are Protective. *J Adolesc Health.* januar 2014;54(1):61–6.
29. Lee KTH, Vandell DL. Out-of-School Time and Adolescent Substance Use. *J Adolesc Health.* november 2015;57(5):523–9.
30. Mays D, DePadilla L, Thompson NJ, Kushner HI, Windle M. Sports Participation and Problem Alcohol Use. *Am J Prev Med.* maj 2010;38(5):491–8.

31. Cristello JV, Trucco EM, Zucker RA. Exploring pathways to substance use: A longitudinal examination of adolescent sport involvement, aggression, and peer substance use. *Addict Behav.* maj 2020;104:106316.
32. Diehl K, Thiel A, Zipfel S, Mayer J, Schneider S. Substance use among elite adolescent athletes: Findings from the GOAL Study: Risk behavior among elite adolescent athletes. *Scand J Med Sci Sports.* februar 2014;24(1):250–8.
33. Modric T, Zenic N, Sekulic D. Substance Use and Misuse Among 17- to 18-Year-Old Croatian Adolescents: Correlation with Scholastic Variables and Sport Factors. *Subst Use Misuse.* 27. juli 2011;46(10):1328–34.
34. Dunn MS. Association between Physical Activity and Substance Use Behaviors among High School Students Participating in the 2009 Youth Risk Behavior Survey. *Psychol Rep.* juni 2014;114(3):675–85.
35. Tahiraj E, Cubela M, Ostojic L, Rodek J, Zenic N, Sekulic D, m.fl. Prevalence and Factors Associated with Substance Use and Misuse among Kosovar Adolescents; Cross Sectional Study of Scholastic, Familial-, and Sports-Related Factors of Influence. *Int J Environ Res Public Health.* 16. maj 2016;13(5):502.
36. Zenic N, Terzic A, Rodek J, Spasic M, Sekulic D. Gender-Specific Analyses of the Prevalence and Factors Associated with Substance Use and Misuse among Bosniak Adolescents. *Int J Environ Res Public Health.* 10. juni 2015;12(6):6626–40.
37. Sajber D, Tahiraj E, Zenic N, Peric M, Sekulic D. Alcohol Drinking Among Kosovar Adolescents: An Examination of Gender-Specific Sociodemographic, Sport, and Familial Factors Associated With Harmful Drinking. *Subst Use Misuse.* 20. marts 2016;51(4):533–9.
38. Martinsen M, Sundgot-Borgen J. Adolescent elite athletes' cigarette smoking, use of snus, and alcohol: Tobacco and alcohol use among elite athletes. *Scand J Med Sci Sports.* april 2014;24(2):439–46.
39. Hryhorczuk N, Zvinchuk A, Shkiriak-Nyzhnyk Z, Gonzales N, Hryhorczuk D. Leisure activity and alcohol use among Ukrainian adolescents. *Addict Behav Rep.* december 2019;10:100201.
40. Halldorsson V, Thorlindsson T, Sigfusdottir ID. Adolescent sport participation and alcohol use: The importance of sport organization and the wider social context. *Int Rev Sociol Sport.* juni 2014;49(3–4):311–30.
41. Zambon A, Morgan A, Vereecken C, Colombini S, Boyce W, Mazur J, m.fl. The contribution of club participation to adolescent health: evidence from six countries. *J Epidemiol Community Health.* 1. januar 2010;64(01):89–95.
42. Veliz PT, Boyd CJ, McCabe SE. Competitive Sport Involvement and Substance Use among Adolescents: A Nationwide Study. *Subst Use Misuse.* 28. januar 2015;50(2):156–65.
43. Nicholson J, Higgins GE. The Influence of Sport Participation on African American Youth Binge Drinking. *Subst Use Misuse.* 6. december 2019;54(14):2328–37.
44. Devcic S, Sekulic D, Ban D, Kutlesa Z, Rodek J, Sajber D. Evidencing Protective and Risk Factors for Harmful Alcohol Drinking in Adolescence: A Prospective Analysis of Sport-Participation and

- Scholastic-Achievement in Older Adolescents from Croatia. *Int J Environ Res Public Health*. 14. maj 2018;15(5):986.
45. Mays D, Thompson N, Kushner HI, Mays DF, Farmer D, Windle M. Sports-specific factors, perceived peer drinking, and alcohol-related behaviors among adolescents participating in school-based sports in Southwest Georgia. *Addict Behav*. marts 2010;35(3):235–41.
 46. Denault AS, Poulin F. A detailed examination of the longitudinal associations between individual and team sports and alcohol use. *Addict Behav*. marts 2018;78:15–21.
 47. Adachi-Mejia AM, Gibson Chambers JJ, Li Z, Sargent JD. The Relative Roles of Types of Extracurricular Activity on Smoking and Drinking Initiation Among Tweens. *Acad Pediatr*. maj 2014;14(3):271–8.
 48. Grao-Cruces A. Relationship of physical activity and sedentarism with tobacco and alcohol consumption, and Mediterranean diet in Spanish teenagers. *Nutr Hosp*. 1. april 2015;(4):1693–700.
 49. Dunton GF, Atienza AA, Tscherne J, Rodriguez D. Identifying Combinations of Risk and Protective Factors Predicting Physical Activity Change in High School Students. *Pediatr Exerc Sci*. februar 2011;23(1):106–21.
 50. Sekulic D, Ostojic M, Ostojic Z, Hajdarevic B, Ostojic L. Substance abuse prevalence and its relation to scholastic achievement and sport factors: an analysis among adolescents of the Herzegovina–Neretva Canton in Bosnia and Herzegovina. *BMC Public Health*. december 2012;12(1):274.
 51. Zenic N, Terzic A, Ostojic L, Sisic N, Saavedra JM, Kristjánsdóttir H, m.fl. Educational and sport factors as predictors of harmful alcohol drinking in adolescence: a prospective study in Bosnia and Herzegovina. *Int J Public Health*. marts 2019;64(2):185–94.
 52. Vest AE, Simpkins SD. When Is Sport Participation Risky or Protective for Alcohol Use? The Role of Teammates, Friendships, and Popularity. *New Dir Child Adolesc Dev*. juni 2013;2013(140):37–55.
 53. Fujimoto K, Valente TW. Alcohol peer influence of participating in organized school activities: A network approach. *Health Psychol*. 2013;32(10):1084–92.
 54. Kwan M, Bobko S, Faulkner G, Donnelly P, Cairney J. Sport participation and alcohol and illicit drug use in adolescents and young adults: A systematic review of longitudinal studies. *Addict Behav*. marts 2014;39(3):497–506.
 55. Lisha NE, Sussman S. Relationship of high school and college sports participation with alcohol, tobacco, and illicit drug use: A review. *Addict Behav*. maj 2010;35(5):399–407.
 56. Madsen KP, Rotevatn TA. Alkoholforebyggelse i danske idrætsforeninger - Et eksplorativt studie [Kandidatspeciale]. [Aalborg Universitet]: Aalborg Universitet; 2016.
 57. Good Sports. Good Sports - Celebrating the life changing effects of sport in Australian communities. [Internet]. 2022 [henvist 14. februar 2022]. Tilgængelig hos: <https://good-sports.com.au/about-good-sports/>

58. Good Sports. Alcohol Management [Internet]. 2022 [henvist 14. februar 2022]. Tilgængelig hos: <https://goodsports.com.au/alcohol-management/>
59. Good Sports. Liquor Licensing Laws [Internet]. 2022. Tilgængelig hos: <https://goodsports.com.au/alcohol-management/liquor-licensing-laws/>
60. Kingsland M, Wolfenden L, Rowland BC, Tindall J, Gillham KE, McElduff P, m.fl. A cluster randomised controlled trial of a comprehensive accreditation intervention to reduce alcohol consumption at community sports clubs: study protocol. *BMJ Open*. 30. september 2011;1(2):bmjopen-2011-000328.
61. Rowland B, Kingsland M, Wolfenden L, Murphy A, Gillham KE, Fuller-Tyszkiewicz M, m.fl. The impact of an alcohol consumption intervention in community sports clubs on safety and participation: an RCT. *Aust N Z J Public Health*. april 2019;43(2):114–9.
62. DGI Storkøbenhavn. Evaluering af strategisk partnerskab mellem Københavns Kommune og DGI Storkøbenhavn, december 2019 – februar 2021. København; s. 16.

Bilag

Oversigt over litteraturgennemgang

Forfatter	År	Population	Målgruppe	Land	Resultat	Effekt	Interaktion
Adachi-Mejia, A. M., Gibson Chambers, J. J., Li, Z., & Sargent, J. D. (2014).	2014	6522	10 -14 år	USA	Ingen sammenhæng med at drikke alkohol blandt deltagelse i holdsport, med og uden træner sammenlignet med unge, der ikke eller i lav grad deltog i sport.	0	
Cristello, J. V., Trucco, E. M., & Zucker, R. A. (2020).	2020	535	12-14 år (sport målt), 18-20 år (rus-middel målt)	USA	Deltagelse i sport øgede risiko for alkoholforbrug	-	
Denault, A. S., & Poulin, F. (2018)	2018	310	14-19 år	Canada	Holdsport var en risikofaktor, mens deltagelse i individuel sport er en beskyttende faktor mod et skadeligt alkoholforbrug	+/-	Type sport
Devic, S., Sekulic, D., Ban, D., Kutlesa, Z., Rodek, J., & Sajber, D. (2018).	2018	644	16-18 år	Kroatien	Højere odds for at skadeligt alkoholforbrug blandt de der dyrker holdsport.	-	Type sport
Diehl, K., Thiel, A., Zipfel, S., Mayer, J., & Schneider, S. (2014).	2014	2080	14-18 år.	Tyskland	Eliteatleter drak mindre end kontrolgruppen	+	Elitesport
Dunn, M. S. (2014).	2014	16343	16,3 år	USA	Køn og modstridende fund; Øget odds for bingedrinking, men lavere odds for alkohol seneste 30 dage ift. ikke deltagende.	-/+	Køn
Dunton, G. F., Atienza, A. A., Tscherne, J., & Rodriguez, D. (2011).	2011	344	15,7 år	USA	Ingen sammenhæng mellem fysisk aktivitet og alkoholforbrug	0	
Fujimoto, K., & Valente, T. W. (2013).	2013	12551	7-12.klasse	USA	Venner i sportsforeningen, der drikker, øger risiko for øget alkoholforbrug. Antallet af sportsaktiviteter viste ikke en effekt.	-/0	Venners betydning
Grao-Cruces, A., Nuviala, A., Fernández-Martínez, A., & Martínez-López, E. J. (2015).	2015	1897	12-16 år	Spanien	Ingen sammenhæng mellem fysisk aktivitet og alkoholforbrug	0	
Halldórsson, V., Thorlindsson, T. & Sigfusdóttir, ID. (2014).	2014	10992	13-16 år	Island	Beskyttende at være aktiv i formel/organiseret sport. Risikofaktor at være aktiv i uformel/ikke organiseret sport	-/+	Type sport
Hryhorczuk, N., Zvinchuk, A., Shkiriak-Nyzhnyk, Z., Gonzales, N. & Hryhorczuk, D. (2019)	2019	1075	15-18 år	Ukraine	Sportsdeltagelse øgede risiko for alkoholforbrug hos drenge	-	køn
Kwan, M., Bobko, S., Faulkner, G., Donnelly, P., & Cairney, J. (2014).	2014	Review: 17 studier	12-19 år	Review	14 studier viste positiv association ml sport deltagelse og alkoholforbrug. 3 studier viste ingen sammenhæng	-/+	
Lee, K. T., & Vandell, D. L. (2015).	2015	766	15 år	USA	Sport deltagelse øgede odds for unges alkoholbrug.	-	
Lisha, N. E., & Sussman, S. (2010).	2010	Review: 34 kvantitative studier	13-24 år	Review	22 finder positivt sammenhæng, 2 finder en beskyttende effekt, 2 finder ikke en sammenhæng og 3 finder sammenhængen afhænger af sport og køn	+/-/0	
Martinsen, M., & Sundgot-Borgen, J. (2014).	2014	1098	16 år	Norge	Ingen sammenhæng på type sport, men forskel i køn på at drikke alkohol.	0	Køn
Mays, D., Depadilla, L., Thompson, N. J., Kushner, H. I., & Windle, M. (2010).	2010	8271	12-17 år	USA	Deltagelse i sport øgede risiko for alkoholforbrug.	-	
Mays, D., Thompson, N., Kushner, H. I., Mays, D. F., 2nd, Farmer, D., & Windle, M. (2010).	2010	378	14-17 år	USA	Forskel i type af sport på alkoholforbrug.	-	Type sport
Modecki, K. L., Barber, B. L., & Eccles, J. S. (2014).	2014	1342	12-14 år	Australien	Deltagelse i sport øgede risikoen for at have et problematisk bingedrinking mønster hos elever i 8.-11. klasse.	-	

Modric, T., Zenic, N., & Sekulic, D. (2011).	2011	472	17-18 år	Kroatien	Køn: Ved øget sport deltagelse var negativt korreleret med alkoholforbrug hos drenge, men ikke for piger. Sportspræstation var positivt korreleret med alkoholforbrug hos piger, men ikke hos drenge.	-/+	Køn
Nicholson, J., & Higgins, G. E. (2019)	2019	2918	8., 10. og 12. klasseselever	USA	Sammenhængen afhang af type af sport	+/-	Type sport
Sajber, D., Tahiraj, E., Zenic, N., Peric, M., & Sekulic, D. (2016).	2016	1002	17-18 år	Kosovo	Drenge der deltog i sport havde øget risiko for skadeligt alkoholforbrug. Ingen sammenhæng blandt piger	-	Køn
Santini, Zl., Meilstrup, C., Hinrichsen, C., Nielsen, L., Koyanagi, A., Koushede, V., m.fl (2020)	2020	2488	15-16 år	Danmark	Øget deltagelse i sport beskytter mod alkoholforbrug.	+	
Sekulic, D., Ostojic, M., Ostojic, Z., Hajdarevic, B., & Ostojic, L. (2012)	2012	1032	17-18 år	Bosnia og Hercegovina.	Ingen sammenhæng i sportsdeltagelse og præstation med alkoholforbrug	0	
Tahiraj, E., Cubela, M., Ostojic, L., Rodek, J., Zenic, N., Sekulic, D., & Lesnik, B. (2016).	2016	980	17-19 år	Kosovo	Øget risiko blandt piger der deltog i sport. Ingen sammenhæng blandt drenge.	-	Køn
Veliz, P. T., Boyd, C. J., & McCabe, S. E. (2015).	2015	21049	8.-12.klasse	USA	Sammenhængen afhang af type af sport. Unge der deltog i høj kontaktsport drak mere end andre sportstyper	-	Type sport
Vest, A. E., & Simpkins, S. D. (2013).	2013	48390	15,8 år	USA	Sport var en risiko hvis vennerne fra sport drak, og beskyttende, hvis vennerne ikke drak.	+/-	Venners betydning
Zambon, A., Morgan, A., Vereecken, C., Colombini, S., Boyce, W., Mazur, J., Lemma, P., & Cavallo F. (2010)	2010	10230	15 år	Belgien, Canada, England, Italien, Polen, Rumænien.	Type fritidsaktivitet havde betydning for risikoen for alkoholforbrug. Deltagelse i sport, politik, unge var en risikofaktor. Men jo flere klubber man deltog i var forebyggede for alkoholforbrug.	+/-	Type sport
Zenic, N., Terzic, A., Ostojic, L., Sisic, N., Saavedra, J. M., Kristjánsdóttir, H., Guðmundsdóttir, M. L., & Sekulic, D. (2019).	2019	881	16 år (baseline), 18 år (follow-up)	Bosnien og Hercegovina	Ingen sammenhæng i sportsdeltagelse med alkoholforbrug	0	
Zenic, N., Terzic, A., Rodek, J., Spasic, M., & Sekulic, D. (2015).	2015	970	17-18 år	Bosnien	Piger der deltog i sport havde øget alkoholforbrug	-	Køn